

ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Педагогічний факультет

Кафедра теорії та методики дошкільної та початкової освіти

**ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ
ТЕХНОЛОГІЙ**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала:

здобувачка заочної форми освіти, 261м групи

Побережна Олександра Вікторівна

Науковий керівник:

докторка філософії пед. наук,

Бальоха Альона Сергіївна

Рецензент:

вчитель вищої категорії, вчитель-методист

ЗЗСО № 41 Херсонської міської ради,

Тонконог Тетяна Володимирівна

Івано-Франківськ – 2025

ЗМІСТ

Анотація	3
Список умовних скорочень	5
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади формування комунікативної компетентності молодших школярів засобами цифрових освітніх технологій	
1.1. Сутність поняття «комунікативна компетентність».....	11
1.2. Сучасний стан формування комунікативної компетентності здобувачів початкової освіти.....	16
1.3. Цифрові освітні технології як засіб формування комунікативної компетентності молодших школярів.....	23
Висновки до першого розділу.....	32
РОЗДІЛ 2. Експериментально-дослідна робота з формування комунікативної компетентності молодших школярів засобами цифрових освітніх технологій	
2.1. Діагностика рівнів сформованості комунікативної компетентності в дітей молодшого шкільного віку.....	33
2.2. Методика формування комунікативної компетентності молодших школярів засобами цифрових освітніх технологій.....	40
2.3. Порівняльна характеристика рівнів сформованості комунікативної компетентності в дітей молодшого шкільного віку.....	49
Висновки до другого розділу.....	53
ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58
ДОДАТКИ	65

АНОТАЦІЯ

Побережна О. В. **«Формування комунікативної компетентності молодших школярів засобами цифрових освітніх технологій»** – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістра за спеціальністю 013 «Початкова освіта» – Херсонського державного університету, Херсон, 2025 рік.

Кваліфікаційну роботу присвячено актуальній проблемі сучасності в умовах дистанційного навчання, соціальної ізоляції учнів і дефіциту спілкування школярів – розвитку мовлення і формуванню комунікативної компетентності здобувачів початкової освіти.

Здійснено емпіричне дослідження сформованості комунікативної компетентності в дітей молодшого шкільного віку. Запропоновано авторське бачення методики формування комунікативної компетентності молодших школярів засобами цифрових освітніх технологій шляхом реалізації різноманітних творчих завдань на трьох етапах: процесуальному та рефлексивному.

Об'єктом дослідження є процес формування комунікативної компетентності молодших школярів.

Ключові слова: комунікативна компетентність, цифрова компетентність, цифрові освітні технології, молодші школярі, НУШ (Нова українська школа).

ABSTRACTS

Poberezhna O. V. **“Formation of communicative competence of primary school pupils through digital educational technologies”** – Manuscript.

Qualification work for obtaining a master's degree in the specialty 013 “Primary Education” – Kherson State University, Kherson, 2025.

The thesis is devoted to a topical issue of modern times in the context of distance learning, social isolation of students and lack of communication among schoolchildren – the development of speech and the formation of communicative competence in primary school students.

An empirical study of the formation of communicative competence in primary school children was conducted. The author proposes a methodology for developing the communicative competence of primary school pupils using digital educational technologies through the implementation of various creative tasks at three stages: orientation, process and reflection.

The object of the study is the process of developing the communicative competence of primary school pupils.

Keywords: communicative competence, cultural competence, digital competence, digital educational technologies, primary school pupils, NUS (New Ukrainian School).

Список умовних скорочень

НУШ – Нова українська школа

ЗЗСО – заклад загальної середньої освіти

ІКТ – інформаційні комп’ютерні технології

ЕОМ – електронні обчислювальні машини

ЦК – цифрова компетентність

ЦТ – цифрові технології

КК – комунікативна компетентність

LLL – Lifelong Learning, навчання впродовж життя

ЄС – Європейський союз

ЕГ – експериментальна група

КГ – контрольна група

ВСТУП

Актуальність дослідження. Існування людської цивілізації неможливо уявити без постійного процесу комунікації. Результативність цього процесу прямо залежить від якості обміну інформацією, а її рівень визначається ступенем сформованості досвіду спілкування. Чим раніше людина набуває навичок комунікації, тим ширшим є її арсенал мовленнєвих засобів і тим успішніше відбувається взаємодія з іншими.

Одним із ключових завдань сучасних освітніх закладів – це впровадження компетентнісного підходу, який передбачає формування в учнів як предметних, так і ключових компетентностей.

Головним орієнтиром сучасної мовної освіти, що гарантує її якість, виступає навчання, спрямоване на розвиток комунікативних умінь здобувачів освіти: уміння слухати співрозмовника і чути його позицію, будувати партнерську взаємодію, чітко та логічно доносити свої думки, аргументовано захищати власні міркування, переконувати опонентів і проявляти толерантність до відмінних поглядів.

Хоча не всі випускники зможуть безпосередньо використати здобуті у закладах освіти знання, проте засвоєні навички міжособистісного спілкування залишаться важливим інструментом успішної соціалізації. Саме тому особливе значення в організації освітнього процесу надається формуванню комунікативної компетентності.

Комунікативна компетентність охоплює не лише опанування мовних і мовленнєвих знань, а й формування здатності застосовувати мову на практиці відповідно до різних умов і ситуацій спілкування. Вона відображає рівень володіння людиною культурою комунікації, базується на розумінні психологічних аспектів взаємодії, знанні власних особливостей і вмінні обирати адекватні стратегії спілкування та відповідні мовленнєві засоби.

Однією з провідних освітніх задач у політиці нашої держави, зокрема, в контексті інформатизації, є впровадження дистанційного навчання, що передбачає переосмислення організації освітнього процесу та його оптимізацію. У рамках принципів Нової української школи пріоритетним є навчання протягом усього життя, а педагоги, здатні освоювати нові методи та розвивати цифрові компетентності, стають прикладом для дітей, стимулюючи їхній розвиток та інтерес до навчання. Перші роки життя є вирішальними для формування цифрової компетентності та здорового ставлення до цифрового середовища. Цифрова грамотність і освіта мають закладатися з раннього віку, коли діти починають активно використовувати цифрові пристрої в повсякденному житті. Інтернет непомітно став незамінною стороною життя, підтверджуючи вислів Б. Гейтса: «Якщо тебе немає в Інтернеті, тебе немає». Тому сучасні покоління – від «мовчазних» до Z – активно користуються мережею для різних потреб, включно з освітніми.

Формування системи розвитку комунікативної компетентності учнів початкової школи відбувається на основі положень чинних нормативно-правових актів України, зокрема Законів України «Про освіту» (2017), «Про повну загальну середню освіту» (2020), Концепції Нової української школи (2016), Національної доктрини розвитку освіти України на 2015–2025 роки та Державного стандарту початкової освіти (2018). Ці документи визначають, що сучасна освітня парадигма орієнтована на впровадження конструктивних змін, спрямованих на розвиток умінь і здібностей, які сприятимуть самореалізації особистості в соціумі.

Питання формування комунікативної компетентності на разі в полі зору як вітчизняних, так і зарубіжних науковців: А. Богуш, О. Васильєвої, Л. Варзацької, М. Вашуленка, Ю. Вторнікової, І. Гудзик, Ю. Жукова, О. Ліби, Л. Петровської, К. Пономарьової, П. Растяннікова, Н. Соняк, О. Хоми та ін.

Цифрова компетентність відображена в державній політиці України у сфері інформатизації суспільства та закріплена в низці нормативно-правових документів, зокрема в Законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу

освіту» (2021), Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні (2020) та Положенні про дистанційне навчання (2021). Організаційні та педагогічні, а також психолого-педагогічні аспекти цифрової компетентності в умовах дистанційного навчання, а також особливості та методика її формування висвітлюються у наукових працях таких українських дослідників, як В. Биков, О. Веренич, В. Гриценко, М. Жалдак, Ю. Жук, В. Колос, С. Кудрявцева, В. Кухаренко та інших. Зокрема, у роботах М. Бухаркіної, А. Кея, В. Кухаренка, Ю. Машбиця, Р. Мейзона, С. Ніппера, Є. Полата, О. Рибалки та Н. Сиротенка детально розглядається вплив сучасних інформаційних технологій на розвиток цифрової компетентності та аналізуються дидактичні характеристики комп'ютерних засобів навчання.

Висока соціальна, психолого-педагогічна цінність та актуальність обраної проблематики зумовили визначення теми даного дослідження: «Формування комунікативної компетентності учнів молодшої школи засобами цифрових освітніх технологій».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами й темами полягає у виконанні дослідження в межах планової наукової теми кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету «Технології підготовки конкурентоспроможного педагога дошкільної та початкової освіти в умовах євроінтеграції (державний реєстраційний номер 0123U102952).

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка методики формування комунікативної компетентності молодших школярів із використанням цифрових освітніх технологій.

Відповідно до поставленої мети дослідження було сформульовано такі основні завдання:

- здійснити аналіз змісту й сутності поняття «комунікативна компетентність»;
- дослідити сучасний стан проблеми формування комунікативної компетентності в учнів початкової ланки освіти;

- визначити потенціал цифрових освітніх технологій як ефективного засобу розвитку комунікативної компетентності молодших школярів;
- охарактеризувати рівні сформованості комунікативної компетентності дітей молодшого шкільного віку;
- розробити та експериментально перевірити методику формування комунікативної компетентності учнів початкових класів із використанням цифрових освітніх технологій.

Об'єкт дослідження – процес становлення та розвитку комунікативної компетентності в молодших школярів.

Предмет дослідження – методика формування комунікативної компетентності учнів початкової школи за допомогою цифрових освітніх технологій.

Гіпотеза дослідження полягає у припущенні, що рівень сформованості комунікативної компетентності дітей молодшого шкільного віку істотно зростатиме за умови впровадження експериментально розробленої методики, яка реалізується поетапно: на орієнтаційному, процесуальному та рефлексивному етапах.

Методи дослідження: *теоретичні* – аналіз, узагальнення та систематизація психолого-педагогічних і методичних джерел дали змогу визначити концептуальні основи роботи, уточнити зміст дефініції «*комунікативна компетентність*» і розкрити її структурні компоненти; *емпіричні* – діагностичні методи (анкетування, інтерв'ю, бесіди) застосовувалися з метою визначення рівнів сформованості комунікативної компетентності учнів початкової школи; *педагогічний експеримент*, що включав констатувальний, формувальний і контрольний етапи, забезпечив можливість перевірити ефективність запропонованої методики та оцінити результативність творчої діяльності у процесі розвитку комунікативних умінь молодших школярів; *методи математичної статистики* були застосовані для кількісної та якісної обробки результатів, що дозволило достовірно

визначити рівні сформованості комунікативної компетентності та простежити взаємозв'язки між досліджуваними показниками.

Базою дослідження виступила Спеціалізована загальноосвітня школа №86 м. Одеса. У дослідженні взяли участь 26 здобувачів освіти: 12 школярів 1-Б класу та 14 учнів 1-А класу. Для проведення емпіричного дослідження ми взяли письмову згоду у батьків учнів.

Практичне значення дослідження полягає в узагальненні та систематизації діагностичних методик, за допомогою яких можливо визначити рівень сформованості комунікативної компетентності у дітей молодшого шкільного віку. Крім того, у роботі розроблено та апробовано експериментальну методику формування комунікативної компетентності молодших школярів із використанням цифрових освітніх технологій.

Отримані матеріали можуть бути впроваджені у навчальний процес студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» під час викладання лекційних і семінарських занять із дисципліни «Проектування цифрового освітнього середовища в початкових класах», а також використовуватися майбутніми педагогами під час проходження педагогічної практики у закладах освіти.

Достовірність отриманих результатів гарантується науковим обґрунтуванням основних положень дослідження, відповідністю застосованих методів поставленим завданням, а також проведенням якісного та кількісного аналізу експериментальних даних.

Апробація результатів дослідження. Головні положення та висновки дослідження були представлені в межах X Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції для студентів, магістрантів та молодих науковців: «Дошкільна освіта: від традицій до інновацій» (4 листопада 2025 р. м. Суми).

Структура роботи. Кваліфікаційна робота містить вступ, два розділи, висновки до кожного з них, загальні висновки та список використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 65 сторінок, з яких 55 сторінок припадає на основну частину. У тексті представлено 5 таблиць, 4 рисунки та 1 схему, а список використаних джерел налічує 54 позиції.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

1.1. Сутність поняття «комунікативна компетентність»

Спілкування споконвіку було прерогативою людини. Відтоді, як люди навчилися говорити, просити, дякувати, цивілізація рухається шляхом розвитку і процвітання. Відомо, що комунікативна компетентність у всьому світі вважається «soft skills», тобто гнучкою навичкою, виступаючи основою для всіх інших компетентностей.

Особливої гостроти проблема комунікації набула в умовах карантину, запровадженого задля подолання наслідків коронавірусної хвороби (COVID-19). на території України. Навесні 2020 року світ відчув параліч сил і обмеження у всіх сферах життя, а масові раптові смерті від жорстокого вірусу налякали людство. Відтоді з'явилася потреба кожному з нас переосмислити свої дії, адже коронавірус фактично забрав у нас найдорожчу розкіш людського життя – спілкування (А. д. С. Екзюпері).

Але катастрофа підсилилася військовою агресією сусіда, який нещадно знищує нашу країну вже майже чотири роки. В умовах війни українці зіштовхнулися з тим, що слово – це справжня зброя, а ті, хто змушений був покинути рідне місто, і емігрувати за кордон – зіштовхнулися з явищем маргінальності. Багато українців із щемом у серці повідомляють, що мають труднощі з вивченням інших мов, що мозок неначе блокує сприймання граматики, а коли на вулиці, чи в магазині чують рідну – українську, то ладні обійняти земляка, як рідну людину.

Така ситуація вказує на наявні суперечності між усталеним досвідом формування комунікативної компетентності молодших школярів і новими

умовами воєнних обмежень, які змусили максимально швидко опанувати цифровими інструментами комунікації.

Одним із шляхів трансформації змісту освіти стало застосування компетентнісного підходу в освітньому процесі. Концептуальні засади його реалізації чітко узгоджуються з вимогами держави і суспільства. Проте, багатовимірність і строкатість поняття «компетентність» викликає чимало труднощів у ході впровадження компетентнісного підходу в освітній процес і стає предметом постійних дискусій серед науковців.

Відповідно до визначення, яке наводиться у Великому тлумачному словнику сучасної української мови, дефініція «компетентність» розуміється як глибока обізнаність та володіння достатнім обсягом знань у певній сфері діяльності, що свідчить про кваліфікованість особи [5, с. 445]. У межах дидактичної науки компетентність розглядається як наявність у суб'єкта відповідних компетенцій. Згідно з цим підходом, *компетентність* – це характеристика особистості, що забезпечує здатність до продуктивної діяльності в конкретній сфері [9, с. 112].

У Концепції Нової української школи підкреслюється, що компетентність являє собою динамічну єдність знань, способів мислення, ціннісних орієнтацій, навичок, умінь та інших особистісних рис, які забезпечують здатність людини ефективно проводити фахову або якісну освітню діяльність [15].

Цінним для нашого дослідження є погляд В. Байденка, який у результаті теоретичного аналізу дійшов висновку, що компетентнісний підхід спрямований на підготовку особистості до ефективної дії в різноманітних життєвих і професійних ситуаціях. На думку вченого, зміст освіти, відповідно до цього підходу, має включати не лише засвоєння знань, а й набуття практичного досвіду розв'язання реальних проблем і завдань [2, с. 10].

Порівняльний розгляд наукових дефініцій феномену «*компетентність*» дав змогу встановити закономірність: більшість дослідників трактують її передусім як особистісну категорію.

Так, О. Савченко визначила компетентність як інтегральну здатність особистості, що формується у процесі навчання та охоплює знання, уміння, навички, цінності й ставлення, які проявляються в реальних умовах під час розв'язання проблемних ситуацій. Учена наголошувала, що компетентність не може зводитися лише до сукупності знань, оскільки вона відображає їхнє практичне застосування [45, с. 26].

Окрім засвоєних знань, компетентність охоплює систему загальнонавчальних і пізнавальних умінь, необхідних для ефективного функціонування особистості в освітньому процесі. Сучасні підходи у мовній освіті спрямовують педагогів на відхід від традиційного, переважно теоретичного способу навчання мови, який зводиться до механічного запам'ятовування правил правопису та мовних норм. Основний наголос нині робиться на розвиток комунікативної компетентності учнів, що забезпечує практичне володіння мовою та здатність ефективно взаємодіяти у різноманітних комунікативних контекстах [43, с. 160].

Значного пріоритету в сучасній освіті здобула тема формування комунікативних навичок у молодших школярів, адже саме цей період вважається найбільш сприятливим для розвитку мовлення. У дітей молодшого шкільного віку активно формується мовленнєвий слух, удосконалюються артикуляційні механізми, спостерігається підвищена чутливість до мовних явищ та зростає інтерес до вербальної взаємодії. Учні із задоволенням розширюють словниковий запас, опановують стійкі мовні конструкції та накопичують власний мовленнєвий досвід [14].

Мовленнєве спілкування належить до перших видів діяльності, які дитина освоює в процесі онтогенетичного розвитку, і виступає універсальною умовою становлення особистості у ранньому віці. Саме мовлення є провідним засобом, через який дитина взаємодіє з оточенням, пізнає навколишній світ і соціалізується [24].

Науковці зазначають, що мовленнєво-комунікативний розвиток є ключовим компонентом особистісного зростання дитини, який відображає її

емоційні, когнітивно-лінгвістичні, вольові та творчі якості, конкретизує процес становлення особистості на рівнях поведінки, свідомості та соціальної взаємодії [35, с. 18].

Василь Сухомлинський наголошував, що розвиток мовлення дітей є необхідною умовою формування їхньої здатності логічно, послідовно та грамотно висловлювати власні думки. На його переконання, мовленнєва культура є основою природної комунікативної здібності, а отже, розвитку здатності до усного мовлення потрібно приділяти постійну увагу. Учений підкреслював важливість наступності та єдності у системі «сім'я – дошкільний заклад – школа», адже саме ці ланки формують фундамент мовленнєвого розвитку дитини [48, с. 165].

Розкриття сутності терміну «комунікація» передбачає звернення до його латинських коренів. Слово походить від латинського *communicatio*, що означає єдність, зв'язок, передання інформації. Воно пов'язане з дієсловом *communico*, яке перекладається як «роблю спільним», «повідомляю», «об'єдную», і походить від *communis* – «спільний». Узагальнюючи наукові підходи до визначення цього поняття, можна стверджувати, що *комунікація* – це процес взаємообміну інформацією (фактами, думками, емоціями, поглядами тощо) між двома або більше особами, який здійснюється за допомогою вербальних і невербальних засобів і спрямований на досягнення взаєморозуміння [35, с. 40].

У психологічній і педагогічній науці здатність людини до взаємодії через мовлення позначається терміном «*комунікативність*». Її трактують як внутрішню мотивацію особистості до спілкування, ініціативність у встановленні контактів, прагнення до діалогу, що не зумовлене зовнішнім примусом [34].

Активізація комунікативної діяльності здобувачів початкової освіти спрямована на організацію умов для їх зацікавленого, свідомого і цілеспрямованого спілкування, адже комунікація є функціональною частиною якісного освітнього процесу. Розвинуті комунікативні вміння

безпосередньо впливають на якість навчальної діяльності й ефективність освітнього процесу загалом.

Вітчизняні дослідники пропонують різні інтерпретації поняття «компетентність». За визначенням академіка О. Савченко, комунікативна компетентність розглядається як інтегрована здатність особистості, що формується в процесі навчання та містить у собі знання, уміння, навички, досвід, аксіологічні вибори та установки, які здатні реалізовуватися у практичній діяльності [44, с. 137]. На думку І. Родигіної, компетентність – це не лише предметні знання чи логічні операції мислення, а передусім життєві вміння, необхідні людині для успішної діяльності незалежно від професії [42, с. 61].

Оскільки наше дослідження присвячене формуванню комунікативної компетентності здобувачів початкової освіти, важливо конкретизувати сутність цього поняття.

Комунікативна компетентність – це здатність людини ефективно користуватися мовою як засобом міжособистісної взаємодії, вміти знаходити своє місце в колективі, розуміти інших і бути зрозумілим для співрозмовників, гармонійно узгоджувати власні інтенції з потребами та намірами партнерів зі спілкування. Вона відображає рівень володіння системою знань, умінь, навичок і індивідуальних рис, котрі гарантують завершеність мети комунікації та взаєморозуміння між її учасниками [35, с. 12].

На кожному етапі розвитку дитини комунікативна компетентність має свої показники. У молодшому шкільному віці закладається її основа – здатність не лише передавати й сприймати інформацію, а й будувати ефективну взаємодію, пізнавати співрозмовника, встановлювати гармонійні стосунки. Таким чином, комунікативна компетентність учня початкової школи є інтегрованим утворенням особистості, яке поєднує теоретичну готовність і практичну здатність до спілкування, сприяє його успішній реалізації та творчій самореалізації у процесі взаємодії [30, с. 147].

Комунікативна компетентність учня початкової школи проявляється у здатності ефективно взаємодіяти з представниками різних вікових і соціальних груп, розуміти зміст почутої та прочитаної інформації, а також чітко, логічно й грамотно висловлювати власні думки як усно, так і письмово. Уміння вільно користуватися мовою в навчальних і повсякденних ситуаціях є важливою ознакою сформованої компетентності. Хід формування комунікативної компетентності має узгоджуватися з дидактичною системою, спрямованою на всебічне становлення особистості, формування активної життєвої позиції та самостійності на кожному етапі освітнього процесу. Адже рівень мовленнєвого розвитку, мовна культура й володіння комунікативними вміннями суттєво впливають на формування світогляду, розвиток пізнавальної активності та здатність учня до самовираження.

1.2. Сучасний стан формування комунікативної компетентності здобувачів початкової освіти

Ключовою функцією сучасної освітньої системи є впровадження компетентнісного підходу, що орієнтує освітній процес на розвиток у здобувачів освіти ключових і предметних компетентностей. На необхідність реалізації цього підходу наголошується у Концепції Нової української школи, де підкреслюється, що поєднання знань і вмінь із ціннісними орієнтирами учня сприяє формуванню життєвих компетентностей, які забезпечують його успішну самореалізацію у навчанні, професійній діяльності та суспільному житті [15, с. 10].

Сучасна школа висуває підвищені вимоги до мовлення дитини. Висловлювання учня під час відповіді повинні бути лаконічними, точними, виразними та граматично правильними. У щоденному спілкуванні важливо дотримуватися норм мовленнєвого етикету – уживати прийняті формули ввічливості, відповідні звертання, інтонаційні засоби. Молодший школяр має

вчитися усвідомлено будувати своє мовлення, адже від уміння правильно висловлюватися залежить налагодження стосунків із педагогами, однолітками й іншими учасниками освітнього процесу [14].

Дослідження мовлення учнів початкової школи свідчить, що воно зазвичай характеризується безпосередністю, уривчастістю та спонтанністю. Такі діти часто повторюють одні й ті самі фрази, замінюють повні висловлювання окремими словами чи назвами предметів. Їхнє спілкування супроводжується активною жестикуляцією та рухами. Молодші школярі не завжди здатні чітко передати свої думки, емоції чи враження, нерідко переходять із теми на тему, не вміючи логічно вибудувати монолог. Крім того, для них характерна недостатня емоційна виразність та слабкий рівень мовленнєвого самоконтролю [35].

Варто зазначити, що сучасні учні є представниками цифрового покоління. Як доводять спостереження українських психологів (Л. Кондратенко, Л. Манілова), раннє занурення дітей у цифрове середовище формує нові освітні виклики. Безперешкодний доступ до інформації через електронні ресурси змінив ставлення школярів до навчання: виникла ілюзія легкості здобуття знань. Замість наполегливої роботи над матеріалом, учні звикають шукати готові відповіді у пошукових системах, зокрема в «Google».

У результаті навчання для багатьох дітей сприймається як обов'язок, позбавлений інтересу. До того ж, тривале перебування у віртуальному просторі сприяє розвитку навичок, потрібних для функціонування в штучному цифровому світі, але водночас гальмує формування якостей, необхідних для реальної комунікації та соціальної взаємодії. Тому школа сьогодні має виконувати подвійне завдання: з одного боку, використовувати нові цифрові можливості дітей, а з іншого – системно розвивати традиційні навички мислення, мовлення та спілкування [43].

Концепція Нової української школи (НУШ) визначає оновлені соціальні орієнтири, які стосуються розвитку життєво необхідних якостей особистості. У центрі уваги опиняється не лише обсяг засвоєних знань, а й здатність

застосовувати їх у практичних ситуаціях. Як зазначається в документі, «дитині недостатньо просто передати знання – її потрібно навчити вміло користуватися ними». Взаємозв'язок знань, умінь і цінностей формує життєві компетентності, необхідні для активної участі в суспільстві та успішного саморозвитку [15].

Одним із провідних механізмів реалізації компетентнісного підходу виступає переорієнтація освітнього процесу з накопичення теоретичних знань на розвиток практичних умінь. Згідно з положеннями Концепції, слід зменшити частку фактологічного матеріалу, надаючи перевагу діяльнісним методам навчання, які сприяють формуванню готовності, самооцінки, мотивації до пізнання. Особлива увага має приділятися проблемному навчанню, у межах якого діти розв'язують конкретні навчальні завдання, шукають нові способи дії, формують навички самостійного мислення. Важливе місце займають інтерактивні технології, метод проєктів та збільшення частки навчальної діяльності поза межами класного приміщення [14, с. 60].

Відповідно до концептуальних положень Нової української школи (НУШ), у Державному стандарті початкової освіти виокремлено змістовний бік ключових компетентностей, формування яких є пріоритетним завданням освітнього процесу. Серед них першочергове місце належить вільному володінню державною мовою, що передбачає здатність школяра усно та письмово виражати власні думки й почуття, аргументовано й логічно пояснювати факти, виявляти любов до читання, відчувати естетичну цінність слова, усвідомлювати значення мови для ефективної комунікації та культурного самовираження, а також бути готовим використовувати українську мову як рідну в різних життєвих контекстах [15].

Питання ефективного формування комунікативної компетентності учнів початкової школи є одним із злободенних у сучасній початковій освіті та визначає головну мету курсу української мови. Вона проявляється у здатності дитини грамотно та доречно використовувати мовні засоби у

процесі спілкування, пізнання навколишнього світу та розв'язання життєвих ситуацій [25, с. 10]. Для ефективної реалізації компетентнісного підходу необхідний обґрунтований підбір методів, прийомів і форм організації навчальної діяльності, що сприятимуть розвитку мовлення учнів.

Доцільним є формування комунікативної компетентності саме на уроках української мови в початковій школі, адже цей предмет безпосередньо спрямований на мовленнєвий розвиток учнів, що передбачено Державним стандартом. Реалізація цієї мети включає такі завдання:

- формування у учнів мотивації вивчати українську мову;
- успішний розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо);
- розвиток комунікативних умінь;
- засвоєння основних функціональних компонентів мовної системи;
- сприяння соціокультурному розвитку особистості;
- набуття навичок самостійного навчання [25, с. 10].

Компетентнісно-зорієнтована парадигма має на меті динамічну участь школярів у навчальному процесі, тому вчителю необхідно застосовувати методи діяльнісного типу. До них належать:

- *продуктивні* – коли учні використовують засвоєний мовний матеріал у практичній мовленнєвій діяльності;
- *евристичні* або частково-пошукові – що передбачають самостійне відкриття нових знань через виконання пізнавальних завдань;
- *проблемні* – спрямовані на усвідомлення проблемної ситуації та пошук шляхів її вирішення;
- *інтерактивні* – забезпечують активну взаємодію між учнями, стимулюють рефлексію, відчуття власної успішності й значущості у спільній роботі.

Сучасний стан формування комунікативної компетентності учнів початкової освіти зумовлений мовленнєвою творчістю учнів, тому розглянемо більш розлого цей комунікативний феномен.

Мовленнєва творчість є одним із найскладніших і найцікавіших видів дитячої творчої активності. Оскільки мовлення виступає важливим компонентом будь-якої діяльності дитини, під час аналізу її творчого процесу (наприклад, малювання) часто важко розмежувати словесну й образотворчу складові. Дитина коментує власні дії, вербалізує сюжет, що створюється, і таким чином поєднує два рівні творчості – вербальний і зорово-образний. Слово стимулює уяву, мислення, рухи рук, а зображення, що з'являються, своєю чергою породжують нові мовні образи. У результаті і слово, і малюнок стають рівнозначними засобами самовираження, створення художнього образу, передачі внутрішніх переживань, почуттів і власної думки [39, с. 112].

Творче розповідання та мовленнєва творчість, яка є складовою різних видів дитячої діяльності, формують різні рівні словесної творчості. Мовленнєва творчість – це така діяльність, у процесі якої дитина, створюючи різноманітні зв'язні висловлювання, передає власні почуття, уявлення, враження та образи, навіяні сприйняттям довкілля або художніми творами. Вона інтегрується у різні види діяльності – гру, малювання, конструювання, театралізацію, спілкування – і не завжди завершується створенням твору, який відповідав би літературним чи мовним нормам, оскільки дитина не ставить перед собою такої мети. Мовленнєві завдання підпорядковуються загальній меті та змісту діяльності, що визначає вибір конкретних мовленнєвих дій [13, с. 18].

Словесна творчість, яка є первинною формою літературної творчості, виникає тоді, коли дитина цілеспрямовано створює твір у будь-якій формі мовленнєвого висловлювання відповідно до літературних норм [52]. Мовленнєва діяльність відображає здатності дитини до володіння мовою, які формуються через систематичну практику та становлять мережу мовленнєвих асоціацій, необхідних для адекватного використання мови в різноманітних

комунікативних ситуаціях. Її розвиток значною мірою визначається цілеспрямованим навчанням, освоєнням літературної мови та формуванням культури мовлення. Рівень засвоєння норм рідної мови у молодших школярів передусім залежить від розвитку мовного чуття [52].

Багато вчених намагалися пояснити природу мовленнєвої здібності. Так, К. Ушинський використовував поняття «словесний інстинкт» та «дар слова», підкреслюючи розвиток здатності до свідомого опанування рідної мови. Свого часу К. Ушинський зауважував, що дитина, бажаючи висловити думку, часто вибирає слова, відмінні за відтінком значення, і мимоволі демонструє тонке відчуття різниці між словами. Нові слова дитина зазвичай починає правильно відмінювати й комбінувати у мовленні, що свідчить про творчу силу, яка лежить в основі розвитку мови народу [53, с. 231].

Фізіологічною базою мовного чуття виступає складна мережа нервових зв'язків та динамічні стереотипи кори головного мозку. Мовленнєва здібність базується на розвиненому чутті мови та готовності творчо застосовувати мовні одиниці відповідно до завдань спілкування. О. Ушакова зазначає, що розвиток механізму мовлення відбувається за принципом продуктивності, коли дитина комбінує мовні одиниці у висловлювання, створюючи нові словосполучення, що породжують нові думки та мовні форми. Саме в таких умовах відбувається формування і розвиток мовленнєвої здатності, основою якої є добре розвинене чуття мови [52, с. 54].

Словесну дитячу творчість дослідники розглядають як вид діяльності, що виникає під впливом художнього слова та сприйняття навколишнього світу, і проявляється у створенні самостійних творів. Вона виконує важливу роль у самоствердженні та самореалізації дітей, сприяє розвитку творчої особистості і процесам виховання. Ефективність виховної взаємодії значною мірою залежить від довіри та позитивних стосунків між педагогом і дитиною, що базуються на взаємоповазі та емоційному контакті. Словесна творча діяльність є одним із найприродніших і водночас ефективних шляхів встановлення такої взаємодії та її подальшого розвитку [19, с. 48].

Більшість науковців відзначають, що мовленнєва творчість є проявом мовленнєвої культури, який відображає рівень ментального розвитку, мовленнєвої компетентності та індивідуального психологічного стану дитини, а також її смаки й інтереси. Водночас вона є ефективним засобом художньо-естетичного та інтелектуально-творчого розвитку, що стимулює формування креативного початку особистості [36, с. 63].

Образотворча діяльність дитини має одночасно пізнавальне, виховне та розвивальне значення завдяки різноманітності наочних засобів та практичних дій. Усі продукти, створені в процесі такої діяльності, слугують наочним матеріалом для мовленнєвих вправ.

У межах нашого дослідження будуть розглянуті види образотворчої діяльності, що передбачені програмою початкової школи, зокрема малювання та проектування засобами цифрових освітніх технологій. У продуктивному процесі взаємодії учень синхронно задіює кілька аналізаторів – тактильний, зоровий та слуховий, що позитивно впливає на розвиток мовлення.

У моменти виконання продуктивної образотворчо-мовленнєвої діяльності створюються сприятливі умови для тісного взаємозв'язку слова та дії. Дії дитини, що супроводжуються мовленням, стають більш довільними, контрольованими та точними. Крім того, прискорюється процес засвоєння навичок зображення, а створені казки та інші творчі продукти набувають додаткової експресивності через ілюстрації та образотворче оформлення.

Отже, зображувальна діяльність у комплексі з мовленнєвою розвиває мовлення школярів, оздоблюючи його образними алегоріями, метафорами, які використовуються для визначення ознак чи опису деяких явищ або подій.

Таким чином, ефективність формування комунікативної компетентності значною мірою визначається тим, наскільки доречно підібрані методи, прийоми та форми організації навчального процесу, які відповідають змісту, меті та очікуваним результатам освітнього процесу. Вчитель початкової школи обов'язково має зважати на вікові та індивідуальні властивості учнів, їхні потенційні можливості та ресурси для розвитку мовленнєвих умінь.

Тільки таким чином реально здійснити успішне формування комунікативної компетентності як одного з ключових результатів навчання української мови в початковій школі.

1.3. Цифрові освітні технології як засіб формування комунікативної компетентності молодших школярів

У актуальній вітчизняній практиці потрібні фахівці з новим типом свідомості та нестандартним мисленням, здатні не лише передавати знання, а й забезпечувати розвиток пізнавальної сфери, життєвої та цифрової компетентностей. Актуальним є переосмислення підходів у системі неперервної підготовки педагогів, де цифровізація виступає не просто технологічним засобом, а важливою педагогічною цінністю, особливо в умовах дистанційного навчання та соціальної ізоляції. Цифрові технології сприяють активізації освітнього процесу в ЗЗСО, розвитку творчих здібностей дітей, зростанню рівня мотивації та формуванню навичок роботи з інформацією, швидкого прийняття рішень і практичного застосування знань.

У контексті НУШ постають нові завдання та методичні підходи до організації освітнього процесу. Комп'ютерна освіта стає новою освітньою галуззю, що є надзвичайно актуальною та перспективною для НУШ, оскільки формує майбутніх фахівців для інформаційного суспільства [27].

Цифрова компетентність нині визнається однією з восьми ключових компетентностей, розвиток яких необхідний упродовж усього життя для гнучкої адаптації до мінливих умов сучасності. Стандарти початкової освіти (2018; 2021) передбачають формування цифрової та інформаційно-комунікаційної компетентностей у дітей. Суспільство дедалі більше переходить із традиційної фізичної сфери у віртуальну, де цифрові навички забезпечують комунікацію та діяльність на новій платформі.

Згідно з визначенням О. Сисоєвої та К. Гринчишиної, цифрова компетентність тлумачиться як здібність особистості сприймати та ефективно використовувати інформацію в різних форматах із комп'ютерних та мережеских джерел, що включає також навички розпізнавання мультимедійних образів, звуків і текстів [46, с. 336].

За оцінкою О. Наливайка, у дослідженні «Цифрова компетентність на практиці: рамковий аналіз» (Digital Competence in Practice: An Analysis of Frameworks), оприлюдненому Європейською комісією, визначено, що Рекомендації Європейського парламенту та Ради Європи від 18 грудня 2006 року (Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning (2006/962/EU)) виокремлюють цифрову компетентність як одну з восьми ключових компетентностей, потрібних для навчання упродовж життя (Lifelong Learning, LLL) у країнах ЄС. Вона дефінується як здатність рішучо, твердо і креативно використовувати цифрові технології для досягнення мети у професійній діяльності, освіті, відпочинку та громадських ініціативах [26].

Проблематика використання комп'ютерних технологій у початковій освіті активно досліджується американськими вченими (Т. Баджет, Т. Воген, Д. Джонасен, М. Кирмайер, У. Рош, К. Сандлер). Науковці визначають, що цифрові прилади, як правило, застосовуються як інформаційні системи з метою розробки навчальних середовищ. Закордонні автори здебільшого виокремлюють два поняття – цифрова компетентність (digital competence) та цифрова грамотність (digital literacy). В обох сенсах мова йде про «впевнене та грамотне застосування доступних технологій інформаційного суспільства у щоденній діяльності, роботі та дозвіллі [10]. Поняття «цифрова грамотність» з'явилося раніше і означає здатність оперативно та якісно виконувати завдання в цифровому середовищі. Терміни «цифрова» і «грамотність» відповідно означають обробку інформації в числовому форматі через ЕОМ та здатність читати, інтерпретувати мультимедіа, відтворювати

дані й ілюстрації за допомогою цифрових сервісів, а також грамотно оцінювати й застосовувати одержані знання [11, с. 12].

Цифрові компетенції охоплюють уміння людини використовувати ІКТ у різних сферах життя (діяльність, освіта, дозвілля) для підвищення ефективності діяльності [22]. Вони включають технічні здатності роботи з цифровими технологіями; навички свідомо застосовувати їх у навчанні, роботі та повсякденному житті; критичну оцінку технологій; а також інтеграцію у цифрову культуру.

Ю. Запорожцева наголошує, що використання ІКТ підвищує ефективність навчального процесу, забезпечуючи дозоване подання та легку доступність нової інформації, мінімізацію зовнішніх перешкод, швидкий зв'язок між джерелом інформації та учасниками освітнього процесу, а також адаптацію темпу засвоєння матеріалу до вікових можливостей учнів, врахування індивідуальних стилів навчання та оптимальне поєднання індивідуальної, парної та групової роботи [10].

Т. Коваленко підкреслює, що застосування ІКТ у закладах освіти дозволяє формувати у дітей навички орієнтування в інформаційних потоках, освоєння практичних способів роботи з інформацією відповідно до вікових особливостей, а також обмін даними за допомогою сучасних технічних засобів, що сприяє успішній діяльності у сучасному інформаційному суспільстві [7].

Особливий інтерес становить «теорія поколінь» (Дж. Деверсон, Д. Коупленд, Ч. Хамблетт, Н. Хоув, В. Штраус та ін.), згідно з якою на сучасному ринку праці з'являються покоління Y (кін. 90-х рр.) і Z (поч. 2000-х рр.). Покоління Z – це люди, які з раннього дитинства активно користуються сучасними технологіями, їх називають «дітьми інтернету». Покоління, народжене після 2010 року, відоме як Альфа (Google babies), для яких характерна більша спритність у використанні гаджетів, ніж у розпізнаванні емоцій інших людей [33].

Сучасні наукові дослідження (К. Моторіна, С. Первіна, М. Холодна, С. Шапкін) підтверджують, що діти віком шести років вже здатні працювати з комп'ютером. Цей період збігається з інтенсивним розвитком мислення дитини – від наочно-образного до абстрактно-логічного. Дослідники (А. Варга, А. Єрмоленко, А. Кулакова, Р. Сойчук) зазначають, що діти віком 3-5 років активно користуються Інтернетом: переглядають мультфільми на YouTube, грають у віртуальні ігри, освоюють месенджери.

Сучасні діти не лише користувачі цифрових ресурсів, а й творці контенту. Для них природними явищами є селфі, меми, plunking, photo bombing, gangnam style, ice bucket challenge та інші цифрові практики. Діти часто ставлять запитання Google швидше, ніж дорослому педагогу, здатні одночасно обробляти інформацію з кількох екранів і навіть починають заробляти в Інтернеті з раннього віку [47].

Цифрову компетентність молодшого школяра можна визначити як системну і динамічну якість особистості, що інтегрує знання теоретичного та практичного характеру з основ інформатики та цифрових технологій, а також уміння та досвід їх застосування для вирішення навчальних і повсякденних задач за сприяння ІКТ. Вона проявляється у свідомому усвідомленні значущості цифрової компетентності, здатності та готовності ефективно використовувати цифрові засоби у навчанні та повсякденному житті [40].

Комп'ютерні технології, мультимедійні засоби та ІКТ застосовуються для індивідуалізації навчання, збагачення креативності учнів та створення позитивного емоційного фону. Використання мультимедіа дозволяє не лише прискорити передачу інформації та полегшити її закріплення, а й зміцнює розвиток уваги, пам'яті, мислення, уяви, мовлення, а також почуття кольору і композиції, що сприяє пізнавальному, чуттєвому та морально-етичному розвитку учнів. Застосування новітніх цифрових технологій розширює та поглиблює зміст знань, умінь та навичок молодших школярів, інтенсифікує формування мотиваційно-емоційних і інтелектуальних структур, змінює динаміку психічного розвитку.

Крім того, у багатьох закладах освіти запроваджено гурток «Комп'ютерна грамота». Заходи націлені на збагачення комунікативних здібностей, здатності грамотно висловлювати власну думку, працювати в групі, а також на формування пізнавальної активності та первинних навичок роботи з програмними засобами [49, с. 78].

Гурток проводиться двічі на тиждень по 25 хвилин у формі гри. Робота з елементарної комп'ютерної грамотності включає теоретичну та практичну частини. Теоретична частина знайомить дітей із будовою комп'ютера, його складовими та функціями, історією обчислювальної техніки, базовими алгоритмами, а також навчанням спеціальним термінам та правилам безпечної роботи. Теми подаються поступово, у ігровій формі, через бесіди, діалоги, слухання казок та проведення експериментів, із врахуванням вікових, фізіологічних та індивідуальних особливостей дітей.

Розглядаючи різноманітні завдання під час роботи з комп'ютером, дитина формує загальний світогляд, ознайомлюється з об'єктами навколишнього середовища та збільшує рівень цифрової компетентності. Практична частина спрямована на опанування базових навичок самостійної роботи за комп'ютером: користування мишкою, клавіатурою, калькулятором [49, с. 78].

Діти працюють у стандартних програмах: графічному редакторі, текстовому редакторі, калькуляторі. У графічному редакторі вони малюють та конструюють, закріплюють знання про геометричні форми, колір, величину, тренують мислення, фантазію та швидкість дій. У текстовому редакторі діти закріплюють навички грамотності, набирають слова та склади, розвивають дрібну моторику, пам'ять та мислення, відпрацьовуючи роботу з клавіатурою.

Таким чином, використання мультимедіа не лише пришвидшує передачу інформації та збільшує рівень її закріплення, а й позитивно впливає на розвиток уваги, пам'яті, мислення, уяви, мовлення, пробуджує естетичне сприйняття кольору й композиції, впливає на інтелектуальний, емоційний і моральний розвиток дітей. Інформаційно-комунікаційні технології у

початковій школі виступають збагачувальним і трансформаційним чинником, що дозволяє оновлювати зміст освіти відповідно до сучасних вимог [54, с. 7]. Саме завдяки ІКТ освітній процес у ЗЗСО стає інтерактивним: відбувається перехід від пояснювально-ілюстративного методу навчання до діяльнісного, за якого дитина виступає активним учасником процесу, а не пасивним об'єктом педагогічного впливу [12, с. 14]. Можна стверджувати, що можливості ІКТ у навчально-виховному і освітньому процесі значно перевищують потенціал традиційних друкованих і графічних матеріалів.

Методика формування комунікативної компетентності учнів початкових класів із застосуванням сервісів Google Classroom передбачає реалізацію цілісної системи вправ, розробленої для занять з української мови у 1–2 класах. Апробований комплекс включає підготовчі, текстові та ситуаційні завдання, що супроводжуються мультимедійними презентаціями, створеними за допомогою програми Microsoft PowerPoint.

Підготовчий блок вправ орієнтований на роботу зі словом, словосполученням і реченням. Він є базовою передумовою розвитку мовленнєвих навичок школярів, оскільки ґрунтується на розширенні їхнього словникового запасу. Завдання цього етапу спрямовані на практичне опрацювання лексичного матеріалу – роботу з тлумачним словником, засвоєння явищ омонімії, багатозначності, а також добір синонімів, антонімів і фразеологізмів. Робота з реченнями представлена у вигляді аналітичних, синтетичних та комбінованих вправ із мультимедійним супроводом. Змістові елементи, інструкції до виконання завдань та приклади демонструються через середовище Google Classroom.

Нижче подано зразки підготовчих ситуаційних вправ, які виконуються із залученням Google Classroom і мультимедійних засобів.

Ситуаційні вправи для учнів 1 класу:

Діалог «Турбота про зайчєня»

Обмінюєтесь думками про маленького друга.

Використовуйте слова: *зайченятко, грайливе, кумедне, маленьке, доглядати, милуватися, гратися.*

Звертайтеся ввічливо: *Марино, Арино.*

Діалог «Хворий Карлсон»

Обговоріть, як можна допомогти Карлсону.

Використовуйте слова: *ліки, хвороба, друзі, чай, пігулки, варення, термометр, одужати, над дахами.*

Уживайте ввічливі звертання: *Малюче, друже, Карлсоне, хлопче.*

Діалог «Оленка просить бабусю пришити гудзик»

Попросіть допомоги в бабусі.

Уживайте слова: *бабуся, Оленка, голка, гудзик, нитка, вузлик, охайно, вколотися, витягнути.*

Правильно звертайтеся: *бабусю, Оленочко, онучко.*

Діалог «Ранок у моїй родині»

Опишіть ранкові звички вашої сім'ї.

Уживайте слова: *чай, сніданок, бутерброд, ліжко, зубна щітка, вмиватися.*

Звертайтеся: *доню, мамо, Настю, матусю, бабусю, дідусю.*

Діалог «Ведмедик-поштар»

Ознайомте лісових мешканців із поштарем.

Використовуйте слова: *лісові мешканці, їжачки, горобці, поштар, Михайло Потапович, сумка, листи, велосипед, олень.*

Оповідання «Зробити добру справу»

Складіть текст, використовуючи подані речення:

Був тихий осінній ранок. Листя в шкільному садку осипалося. Діти вирішили прибрати подвір'я. Вони збирали листя на ковдру. Щаслива дітвора тішилася жовтими барвами. Гарну справу зробили діти.

Доберіть заголовок, дотримуйтеся послідовності подій, використовуйте ввічливі вислови.

Оповідання «Зима»

Напишіть коротке оповідання за власними спостереженнями.

Слова для довідки: *видав сніг, мороз, холодно, завірюха, пухнасті дерева, світить і не гріє.*

Встановлено, що інструменти Google суттєво полегшують роботу вчителя, надаючи можливість стратегічного планування, контролю й аналізу результатів навчальної діяльності, а також стимулюють творчий підхід учнів, їхню активність і залучення до інноваційної діяльності. Платформа формує комфортне освітнє середовище для спілкування, самореалізації та професійного зростання педагогів.

До ключових переваг сервісів Google належать: безкоштовність; висока надійність і захист даних; відсутність потреби у власному сервері чи «хмарі»; простота у користуванні та зрозумілий інтерфейс; єдиний обліковий запис для доступу до всіх інструментів; широкий функціонал, що регулярно оновлюється й підтримує різні напрями освітньої діяльності; доступність із будь-якого пристрою, під'єданого до Інтернету.

Аналіз сучасних науково-методичних джерел доводить, що Google Classroom є спеціалізованим освітнім середовищем компанії Google, створеним для потреб навчального процесу. Ця платформа забезпечує синтезоване застосування компонентів пакету Google Workspace (зокрема, *Google Drive, Gmail, Google Forms, Google+*), що дозволяє організувати навчання у зручній, структурованій та інтерактивній формі.

Таким чином, взаємодія дітей із комп'ютером спочатку викликає ігровий інтерес, а згодом трансформується у навчальну діяльність. Саме цей інтерес стає основою формування ключових психічних структур, таких як пізнавальна мотивація, довільна пам'ять і увага, що сприяють психологічній готовності дитини до шкільного навчання. Підтверджено, що комп'ютерні ігрові та навчальні програми для молодших школярів, які формують мовлення, мають бути розвивальними, відповідати інтересам дитини та стимулювати її творчу активність.

Отже, цифрові технології (ЦТ) усіляко сприяють формуванню комунікативної компетентності молодших школярів і виступають сучасним, інноваційним, ефективним і перспективним засобом.

У наступному розділі буде представлено експериментально-дослідну роботу, спрямовану на формування комунікативної компетентності молодших школярів із використанням цифрових освітніх технологій.

Висновки до першого розділу

У першому розділі кваліфікаційної роботи визначено сутність ключових понять дослідження.

Розкрито, що комунікативна компетентність – це здатність особистості владно користуватися мовленням, як засобом міжособистісної взаємодії, вміння будувати взаємини в колективі, розуміти співрозмовників і бути зрозумілими для опонентів, гармонійно узгоджувати власні потреби і наміри з бажаннями партнерів по спілкуванню. Вона відображає рівень володіння системою знань, умінь, навичок і особистісних характеристик, які забезпечують досягнення головної мети комунікації – задоволення від зрозумілого спілкування та поваги і довіри між її учасниками.

Встановлено, що впровадження цифрових технологій в освіті сьогодні є однією з провідних і стабільних тенденцій розвитку глобального освітнього процесу. Вони сприяють інтенсифікації навчання, підвищенню швидкості та якості засвоєння знань, полегшують розуміння та сприйняття матеріалу. Використання медіа- та інтерактивних засобів дозволяє освітянам застосовувати інноваційні методики викладання, зокрема кейс-методику, дослідницько-пошукові завдання, проєктну діяльність, розвивальні навчальні ігри та інші підходи.

До засобів розвитку комунікативної компетентності молодших школярів належать графічні редактори для малювання, конструктори казок і мультфільмів, пазли, музичні ігри, а також завдання на диференціацію кольорів, тварин, цифр і літер. Водночас слід враховувати потенційно шкідливий вплив комп'ютерів на стан здоров'я дітей, зокрема психічне перевантаження, втому очей, статичну позу та ризик виникнення залежності.

РОЗДІЛ 2

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

2.1. Діагностика рівнів сформованості комунікативної компетентності в дітей молодшого шкільного віку

У процесі формування комунікативної компетентності здобувачів початкової освіти засобами сучасних цифрових технологій важливе значення мають твори образотворчого мистецтва в сучасній обробці, оскільки формування естетичного сприйняття живописних творів впливає на застосування засобів художньої виразності під час словесного опису, оповідання та міркування. Сприймаючи художній образ зворушливого твору, дитина співвідносить його зі словесним образом, який вона передає в своєму оповіданні. Тут мова йде не про прямий опис або оповідання за змістом картини, а про сприйняття художнього образу твору, чи-то пейзаж, натюрморт або жанрова картина, і про подальше осмислення його, вміння передати свої враження в словесній творчості. Ми наголошуємо на цифровізації процесів сприймання дітьми творів живопису, наприклад, використовуючи платформу «Pinterest», яка містить неймовірну кількість яскравих і соковитих зображень, які викликають справжній емоційний сплеск у душі молодшого школяра.

Можна говорити також і про вплив на словотворення інших видів мистецтва (музики, театру), які по-своєму впливають на творчі здібності дітей в області слова. Взаємозв'язок різних видів мистецтв поглиблює емоційні враження дітей, розвиває їхні почуття і образну мову. Кожен вид мистецтва розкриває перед дитиною новий зміст, розвиває уяву, будить нові враження і асоціації, допомагає усвідомити, яку вагому роль зіграли метафоричні засоби в створенні того чи іншого символу. Можна використовувати відвідування віртуального музею, і таким чином опинитися і

в Луврі, і в Луксорі. Можна запропонувати електронний варіант розглядання картин і розповідання на тему однієї картини (жанрової, пейзажу, натюрморту, портрету), розповідання за двома картинам на одну тему, але різних художників. При цьому можна застосовувати метод «входження» в картину і метод «словесного малювання» [12, с. 17].

Також можна запропонувати дітям пофантазувати і створити власну казку на основі цифрових додатків із яскравими образами героїв казок і мультиків.

Знайомство з багатством жанрів арт-терапії впливає на усвідомлення дітьми різних типів зв'язних висловлювань. При розгляданні пейзажу і натюрморту, діти складають висловлювання описового типу, а при спогляданні жанрової картини – вигадують сюжетну розповідь або казку. При цьому в оповідання можуть включатися елементи опису або міркування. Важливо відзначити, що таке знайомство дітей з образотворчим мистецтвом (у взаємозв'язку з іншими видами художньої діяльності) безсумнівно впливає на точність слововживання, вибір і якість використовуваних образних засобів, на словесну творчість і мовну культуру в цілому [15, с. 95].

Отже, основою розвитку і вияву словесної творчості молодших школярів є організація художньо-мовленнєвої діяльності на уроках і в позакласній роботі.

Споглядання художніх творів допомагає дитині трансформувати отримані уявлення про твір мистецтва у власне творче висловлювання, яке набуває у кожного учня індивідуального колориту та особливостей. Тому важливо враховувати особливості оцінки мовленнєвих творчих здібностей кожного учня.

Відповідно, метою констатувального етапу експерименту стало визначення рівня сформованості комунікативної компетентності у молодших школярів у межах мовленнєвої та образотворчої діяльності з використанням цифрових технологій.

Дослідно-експериментальна робота проводилася протягом трьох місяців (лютий 2025-квітень 2025 р.) на базі Одеського ЗЗСО № 86. Дослідженням було охоплено 26 учнів: з них 12 учнів 1-Б класу і 14 учнів 1-А класу.

Таким чином, метою констатувального етапу експерименту стало виконання таких завдань:

1. Визначення критеріїв і показників сформованості комунікативної компетентності у молодших школярів у межах мовленнєвої та образотворчої діяльності з використанням цифрових технологій (ЦТ).
2. Проведення вимірювань рівня сформованості словотворчих умінь у дітей молодшого шкільного віку.
3. Виконання кількісного та якісного аналізу отриманих результатів.

На підставі аналізу наукової літератури, визначення рівня сформованості комунікативної компетентності під час використання цифрових технологій у навчанні молодших школярів здійснюється з урахуванням наступних критеріїв:

Мовленнєва компетентність, що проявляється у володінні різними типами висловлювань:

- Опис – здатність послідовно передавати ознаки об'єкта, добираючи точні слова для конкретної ситуації та логічно поєднуючи речення;
- Оповідь – повнота опису подій та їх логічна наступність відповідно до розвитку сюжету;
- Міркування – наявність доказовості, обґрунтованості та переконливості аргументів, а також змістовності, контекстності і образності мовлення, доречне використання мовних засобів відповідно до конкретної ситуації.

Креативність проявляється у свободі поєднання уявлень, оригінальності задуму, виборі сюжетної лінії та мовних засобів для відтворення образу; у здатності створювати власні сюжети та готовності до багатоваріантного розв'язання творчих завдань; у індивідуальності вираження, що відображає унікальний для кожної дитини набір способів і методів використання специфічних мовних засобів для демонстрації власного ставлення до дійсності; у чутливості до незвичного та вибіркості виділення об'єктів або окремих їхніх ознак для подальшої реалізації через образні засоби; а також у загальній творчій спрямованості особистості [4, с. 152].

Дослідження розпочалося із діагностики рівня сформованості комунікативної компетентності молодших школярів, які були розділені на експериментальну групу та контрольну ЕГ і КГ).

Був застосований такий комплекс діагностичних завдань для проведення в обох підгрупах:

1. Створення власного мовленнєвого зразка у формі зв'язної розповіді чи казки на основі опорних цифровізованих ілюстрованих схем до відомого дітям прозового художнього твору (твори В. Сухомлинського). Таким чином ми інтегруємо вічні моральні цінності, закарбовані в оповіданнях Василя Сухомлинського та сучасні цифрові технології.

2. Створення власного малюнку, на основі якого першокласники мали запропонувати його назву і скласти розповідь, використовуючи власний малюнок як схему. Малюнки діти створюють різними способами, зокрема і в різних графічних редакторах, як-от: Adobe Photoshop, Corel Painter, GIMP, Krita та ін.

Було виділено три рівні сформованості комунікативної компетентності: *низький, середній та високий*.

Низький рівень характеризується невеликим обсягом висловлювань, обмеженим словниковим запасом, використанням однотипних засобів зв'язку

та порушенням логічної послідовності розповіді. Учні цього рівня часто не в змозі поєднати схему та розповідь, назва малюнку не відповідає його змісту, а сюжет має слабку жанрову виразність і є примітивним, переважно запозиченим із казки чи оповідання. Творчий процес відзначається низьким рівнем самостійності та оригінальності у створенні сюжету та виборі засобів художнього вираження. Такі учні не мають стійкого інтересу до словесної творчості й потребують підтримки вчителя для логічного завершення розповіді. Їх більше цікавить робота з гаджетом, аніж вербальний контекст завдання.

Середній рівень передбачає певний рівень обізнаності та мовленнєвої компетентності, здатність свідомо добирати і комбінувати мовні засоби для виконання конкретного креативного завдання. Втім, учень не здатний постійно успішно реалізувати мовленнєві завдання в умовах зміни ситуацій: він може використовувати однотипні способи міжфразового зв'язку або обмежуватись окремими засобами мовної виразності. Проте при цьому виявляється творчий підхід до вибору засобів, самостійність, воля та прагнення застосувати раніше здобуті знання у нових обставинах.

Рівень літературознавчої обізнаності у дітей проявляється у більш жвавій жанровій активності продуктів їхньої творчої діяльності (казок і малюнків), хоча твори ще не можна схарактеризувати якістю та оригінальністю. Школярі творчо комбінують різноманітні казкові образи, гострі сюжети із засобами виразності. Молодші школярі середнього рівня із зацікавленістю включаються у процес словесної творчості, ініціативно створюючи твори, які нерідко завершуються конкретними підсумками, до пояснення яких вони намагаються залучити вчителя.

Високий рівень характеризується високим рівнем мовленнєвого розвитку, зв'язністю, образністю та логічною послідовністю висловлювань. Учні практично не припускаються граматичних помилок. Вони не обмежуються стандартними засобами художньої виразності, а створюють власні прийоми, використовують різноманітні способи зв'язку між реченнями

та частинами тексту та оформлюють висловлювання, згідно з композиційними сюжетами.

Цей рівень також проявляється в умінні розрізняти літературні та фольклорні жанри, визначати їх жанрові особливості, виділяти композиційні елементи та засоби образної виразності в тексті, а також у багатстві й правильності лексико-граматичних засобів, відповідно до їхнього віку. Характерними рисами є оригінальність у використанні прийомів розкриття образів і сюжету, самостійність у творчому процесі, стійкий інтерес до словесної творчості та прагнення вдосконалювати власні твори й фіксувати їх результати.

Після проведення комплексу діагностичних завдань, ми отримали результати, які наведені в Додатку А. За даними можна зробити висновок про те, що в обох підгрупах майже однаково низький рівень сформованості комунікативної компетентності.

Відповідно до кількісного аналізу виконання діагностичних завдань виявлено такі узагальнені результати (Табл.2.1):

Таблиця 2.1.

Результати констатувального етапу експерименту

Групи	Рівні		
	Високий	Середній	Низький
Експериментальна	7,7%	37,8%	54,5%
Контрольна	7%	43%	50%

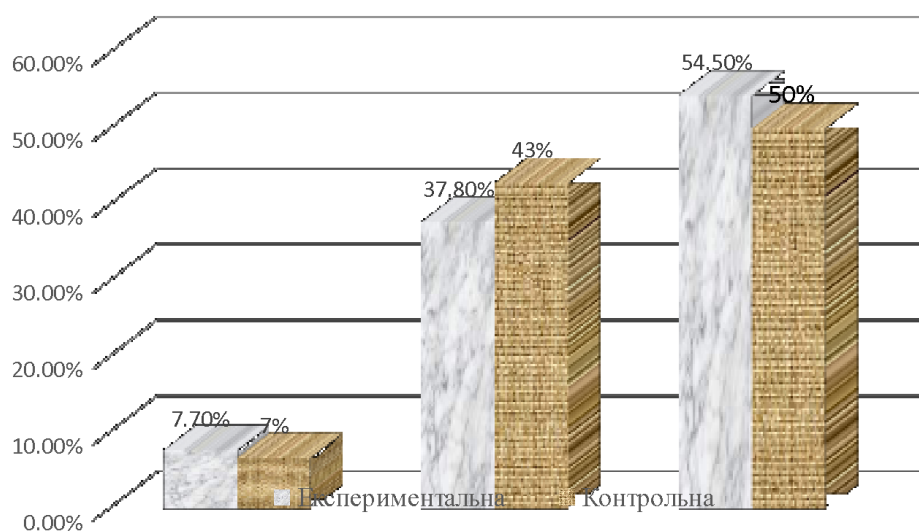

Рис.2.1. Результати констатувального етапу експерименту

В цілому, констатувальний зріз показав, що до експерименту у більшості учнів було сформовано вміння придумувати розповіді, правильно композиційно їх оформлювати. Вони включали в свої твори діалоги дійових осіб. Висловлювання окремих першокласників були оформлені граматично правильно, в них використовувалися різноманітні лексичні засоби. Викладалися тексти виразно, в правильному темпі, зі зміною сили голосу. Однак, було виявлено і низку труднощів, які проявилися, зокрема, у невмінні поєднати малюнок і розповідь, будувати діалоги нових дійових осіб. Сюжети дитячих творів були елементарними, помітним був дефіцит фантазії. Малюнки на тему відрізнялися бідністю, одноманітністю колориту. Загалом, як малюнки, так і розповіді дітей, будувалися на основі раніше здобутого досвіду, і майже не привносилося нічого нового чи неординарного.

Отже, результати констатувального експерименту засвідчують доцільність організації спеціальної роботи з формування комунікативної компетентності, поєднаної із застосуванням цифрових освітніх технологій у дітей молодшого шкільного віку, що і визначило необхідність проведення формувального експерименту в експериментальній групі.

2.2. Методика формування комунікативної компетентності молодших школярів засобами цифрових освітніх технологій

Головна мета формувального етапу експерименту полягає у тому, щоб за допомогою спеціально підібраних вправ і завдань сприяти формуванню комунікативної компетентності молодших школярів засобами творчої співпраці, а також із використанням цифрових освітніх технологій, розвиваючи при цьому здатність учнів вільно та творчо оперувати мовою і мовленням у різних комунікативних ситуаціях.

Методика передбачає, що рівень сформованості комунікативної компетентності у дітей – молодших школярів значно підвищиться, якщо впроваджувати розроблену експериментальну методику з використанням цифрових освітніх технологій на три етапи: орієнтаційний, процесуальний та рефлексивний.

Для організації роботи з першокласниками використовувалися такі *дидактичні принципи*:

- принцип урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів;
- принцип виховання через діяльність і спілкування;
- принцип стимулювання до саморозвитку та самостійної творчої активності.

На основі аналізу наукової літератури були визначені умови для ефективного формування комунікативної компетентності у молодших школярів:

1. Фізичні умови: забезпечення матеріалами та цифровим обладнанням для самостійної творчості та фантазування, можливість спільної діяльності з учнем у будь-який момент;
2. Соціально-емоційні умови: створення атмосфери внутрішньої безпеки, відчуття розкнутості та свободи дій;

3. Інтелектуальні умови: поєднання мовно-літературної та природничої освітніх галузей НУШ розвиток навичок розв'язування творчих завдань, інтуїції, яка поєднує знання, емоції, цінності та моральні судження, розширення кругозору, можливість діяти за власними інтересами, ставити цілі та вільно висловлювати думки без страху помилитися.

На першому – *орієнтаційному етапі* – ми створили проєкт «Комп'ютерна азбука для дітей», який містить теоретичну та практичну складові (рис. 2.2). Основна мета проєкту – створення навчального інформаційно-комунікаційного середовища, яке сприяє розвитку цифрових навичок та успішній соціалізації дітей молодшого шкільного віку.

Освітні задачі проєкту містять: робота дітей з комп'ютером, вивчення його складових; розширення наявних умінь користування комп'ютером, клавіатурою та мишкою; навчання управлінню змістом робочого столу та файловою системою; ознайомлення з функціями різних програм.

Розвивальні задачі проєкту направлені на: усвідомлення початкового розуміння способів дій та розв'язання завдань за допомогою комп'ютера; навчання виділяти ключові ознаки явищ довкілля, порівнювати, виявляти подібності та відмінності, аналізувати й робити висновки; розвиток творчих здібностей через створення малюнків, конструкцій, образів, розповідей за картинками, а також звуковий аналіз слів; створення умов для глобального зростання учнів та становлення їх креативності; формування навичок оперування символами, узагальненими образами, здійснення аналізу, порівняння та узагальнення інформації.

Рисунок 1.2

Рис. 2.2. Змістова складова проекту «Комп'ютерна азбука для дітей»

Виховні задачі проекту налаштовані на розвиток цифрової компетентності та емоційно-вольової сфери учнів початкових класів: виховання автономності, уважності, посидючості, зібраності, виховання навичок співпраці та естетичного сприйняття. Крім того, проект стимулює розвиток теоретичного мислення, уміння міркувати та варіювати дії.

Проект «Комп'ютерна абетка для дітей» охоплює два основні модулі: теоретичний та практичний. У теоретичному блоці діти знайомляться з комп'ютером, його складовими, історією розвитку обчислювальної техніки та сучасними способами застосування комп'ютерних технологій у різних галузях життя.

Практичний блок спрямований на формування навичок самостійної роботи з комп'ютером: опанування миші, клавіатури та калькулятора. Учні набувають знання про алгоритми та принципи використання комп'ютерної техніки у повсякденності, знайомляться з базовою термінологією (робочий стіл, меню, процесор, алгоритм тощо). Особлива увага приділяється правилам безпечної роботи за комп'ютером. Матеріал подається поетапно та циклічно у формі гри, через бесіди, діалоги, слухання та створення казок, а також

експериментальні завдання. Програма враховує вікові, фізіологічні та індивідуальні особливості дітей молодшого шкільного віку.

Завдання виконуються у стандартних комп'ютерних програмах, доступних на будь-якому ПК. У графічному редакторі Paint діти малюють та конструюють, закріплюють знання про геометричні фігури, кольори й величини, розвивають фантазію та мислення, виконують завдання індивідуально, обирають оптимальний спосіб роботи та тренують швидкість мислення й дій (наприклад: «Намалюй химерні фігури», «Будиночок для їжачка», «Всесвіт», «Радісне сонечко», «Калинка», «Де ховрашок живе?», «Дофантазуй»). Одночасно діти освоюють роботу з мишкою.

У текстовому редакторі учні закріплюють навички письма, вводять букви, склади та слова обома руками, тренують дрібну моторику, пам'ять і логічне мислення («Країна Букв», «Слова-ліліпути», «Моє ім'я», «Кумедні сусіди»), водночас опановуючи клавіатуру. У програмі «Калькулятор» першокласники вправляються у введенні цифр та арифметичних прикладів, закріплюють знання знаків і рахунку, розвивають логіко-математичні здібності («Порахуй», «Щасливі цифри», «Чого нема»).

Освітній процес доповнюють комп'ютерні ігри: серії «Нікіта», «Еврика», «Мотори», «Збери пазлики», «Маска», «Що ліпше», «Дивні звірі», «Космос», «Повітряна куля», «Жабки», «У дідуса Мухомора», «Мишка», «Підводні плавуні», «Очистимо ставок», «Порахуй!», «Що чуже?», «Продовж!», «Фігурки», «Знайди відмінності».

На другому – *процесуальному етапі* наша робота була спрямована на розвиток у молодших школярів інтересу до рідної мови, формування мовної здатності («почуття мови»), які забезпечують творчий характер оволодіння мовою і тенденцію до її саморозвитку.

На другому етапі застосовувалися наступні завдання:

1. Мовленнєві ігри на розвиток діалогічного мовлення: реплікові вправи, питально-відповідні, умовна бесіда. Наприклад: «Як можна це вирішити по-іншому?», «Запитай у друга» тощо.

2. Розповідь за пейзажними картинами із застосуванням цифрових технологій. Учні складали текст колективно (командами). При цьому кожен раз змінювався варіант показу картин. Спочатку на проекторі учням демонструвалася лише одна відкрита картина, інші закриті. Потім, коли перша група учнів вже склала розповідь, відкривалась наступна картина. Розповідь складали інша група (команда) дітей. І, нарешті, відкривалися усі картини, і діти складали колективну розповідь. Варіанти показу картин були різними: відкривалася остання картина (учні бачать, чим закінчується сюжет), а потім відкривалися усі інші; відкривалися 1, 3 і 5-а картини. Розподіл учнів для розповіді за першою, другою або останньою картиною розвивав у них уявлення про композицію розповіді. Крім того, така діяльність розвивала в учнів вміння домовлятися між собою, поступатися товаришам.

3. Малювання відсутніх структурних частини до запропонованої картини. Наприклад, діти малювали початок або кінець запропонованого сюжету або малювали на чотирьох маленьких листочках весь задуманий сюжет, а після цього розповідали послідовно своє бачення.

4. Завдання «Перетвори вірш у казку». Складання творчої розповіді за віршем А. Костецького «Метелика ловити я не хочу».

Педагог разом із учнями уявляв подорож до лісу, а на екрані з'являлися творчі інсталяції змісту вірша; далі вчитель запитував: який настрій у дітей і чому. Потім вчитель запропонував на великому папері намалювати фарбами метелика. При цьому вчитель використовував музичний супровід. Далі учні складали казку за віршем, за структурно-логічною схемою. У процесі складання казки учні також малювали свої казкові історії.

Складання колективної казки «Про чарівний гудзик» за заданим початком.

Комунікативна гра «Словесні тріади» (В. Меде та Н. Піорковський) полягає в наступному: учням демонструють на екрані три слова, що належать до віддалених асоціативних сфер. Завдання криється в тім, щоб протягом обмеженого часу створити якомога більше змістовних речень, кожне з яких

обов'язково містить ці три слова у будь-якому порядку. За сигналом «Увага» учні починають роботу, а після команди «Припинити» зупиняють виконання завдання та, за бажанням, діляться своїми результатами. На виконання вправи виділяється 5 хвилин.

У рамках інтерактивного навчання в експериментальній групі застосовувалися різноманітні методи: бесіди, дискусії, проблемно-пошукові завдання, ігрові методи, робота в малих групах і парах, методи «Три – чотири – всі разом», «Гойдалка», «Пісочний годинник», «Фея», дослідницькі методи, аналіз ситуацій, «Мозковий штурм», пошук інформації, «Мікрофон», «Ажурна пилка», «Дерево рішень», методи «Обери позицію», ПРЕС, «Діалог Равіна», «Діалог Сократа», рольові ігри, дискусії у форматі дитячого ютюб-ток-шоу. Крім того, учасники ЕГ самостійно вирішувати тести для дітей.

Особливий акцент ми зробили на онлайн-ресурси, такі як ClassTools – платформа для створення інтерактивних Flash-ресурсів та дидактичних ігор; Flashcard Machine – сервіс для формування навчальних матеріалів у вигляді наборів карток у ігровій формі; LearningApps – інструмент для розробки інтерактивних навчально-методичних посібників із застосуванням готових шаблонів, включаючи роботу з картами, кросвордами та картами знань.

Ми навчали першокласників ЕГ користуватися також програмами для сканування QR-кодів (двовимірних штрих-кодів), наприклад, PROQR Code Reader та Free QR Code Scanner 2017, що дозволяло закодовувати текст або посилання на веб-ресурси.

На третьому – *рефлексивному* етапі формувалась позитивна мотивація здобувачів освіти ЕГ до використання цифрових технологій у щоденній діяльності з метою розвитку мовлення. У досвіді нашої практичної роботи є дистанційний курс «Застосування сучасних цифрових технологій» із використанням інтерактивної підлоги «Briolight S» та пристрою розвитку дрібної моторики [28].

Опишемо більш детально дану цифрову технологію. На формувальному етапі ми використовували інтерактивну пісочницю, інтерактивну панель. Дані новинки допомагають «будувати власну діяльність, орієнтуючись не тільки на свої завдання, але і на завдання суміжних фахівців» [28].

Так, у практиці педагогів-початківців можна ефективно застосовувати інтерактивну підлогу «Briolight» [28].

Наприклад, природнича освітня галузь НУШ – Заняття «Тварини» у 1-му класі за програмою «Я досліджую світ».

Завдання для дітей: робота зі словами та звуками.

Назви тварину та повтори за вчителем.

Використовуються двоскладові слова з відкритими складами. Учень повторює назву та знаходить її тінь.

Також застосовуються двоскладові слова з одним закритим складом (наприклад, качка, білка, мавпа, мишка). Учень повторює назву та знаходить відповідну тінь [28, с. 75].

Класифікація та опис тварини.

Назви тварину та визнач її тип: дика тварина, домашня тварина або домашній птах.

Вкажи частини тіла тварини та опиши її за заданою схемою.

Назви позицію певного звука у слові (на початку, всередині або в кінці), перший або останній звук, а також усі звуки слова послідовно.

Підрахуй кількість звуків у слові, зокрема голосних і приголосних.

Проводиться гра, де деякі слова вимовляються з помилками; учень плескає в долоні, коли чує неправильну форму [28, с. 77].

Приклад заняття «Звуки звірів»

Повтори слово по складах.

З'єднай однакові малюнки.

Наслідуй голос тварини («Скажи, як кіт»).

Повтори рухи тварини («Пройди, як пінгвін») [28, с. 79].

Повторюються вправи на класифікацію, демонстрацію частин тіла, називання звуків та розпізнавання помилково промовлених слів [28, с. 81].

Розширена робота зі словами

Назви мрійливо тварину (дельфін – дельфінчик).

Назви самця, самицю та їх малюка (кролик – кролиця – кролення).

Склади речення із заданим словом та вигадай короткі оповідання.

Технологічний тайм-аут:

Завдання виконувати легше, якщо учень вже мав досвід роботи зі звуками та описом тварин за схемою.

Інтерактивна пісочниця «Briolight»

Вправа «Пальчики»

Доторкнутися по черзі кожним пальцем до піску, промовляючи віршик:

«Раз, два, три, чотири, п'ять – вийшли пальчики гулять. Раз, два, три, чотири, п'ять – починаєм працювати!»

Вправа «Сліди слоненят»

Учні натискають кулачками і долонями на пісок, залишаючи сліди, супроводжуючи дію словами «Туп, туп, туп».

Вправа «Коник-стрибунець»

Кінчиками пальців дитина рухається по поверхні піску, промовляючи «Стриб-скок». Можна ускладнювати, задаючи напрямок або висоту стрибка.

Вправа «Біжать жучки, павучки»

Рух пальцями імітує рух комах, руки можна занурювати в пісок. Пальці зустрічаються – «жучки вітаються».

Плани-конспекти арт-терапевтичних занять для позакласної або гурткової роботи.

Піскова терапія: «Незвичайні сліди»

Відображення слідів різних живих істот: ведмежата – натискання кулачками; жучки – рух пальцями; змія – хвиляста лінія пальцем; зайчики – стук кінчиками пальців.

Вправа «Відтвори візерунок»

Діти «малюють» на піску різні візерунки (геометричні фігури, хмарки, сніжинки, хвилясті лінії) за зразком на піску або папері.

Розвиток фонематичних процесів: гра «Спіймай звук»

Дитина бере жменьку піску та висипає її, коли серед ряду слів, вимовлених педагогом, почує певний звук [28, с. 41].

Вправа «Доріжки до друзів»

У пісочниці педагог розташовує фігурки тварин, комах або птахів. Завдання дитини криється в тім, щоб провести доріжки від фігурки, назва якої закінчується на визначений звук, до тієї, назва якої починається на той самий звук (наприклад: верблюд – дельфін – носоріг – голуб – бик – кабан) [28, с. 44].

Вправа «Напишемо слова»

Учні «малюють» на піску звукові схеми заданих слів, що сприяє закріпленню фонематичних навичок.

Гра-вправа для розвитку словникового запасу на тему «Тваринний світ»

Педагог змінює колір піску за допомогою підсвітки під склом і пропонує учням розміщувати на поверхні відповідні фігурки: білий колір позначає мешканців північних регіонів, жовтий – пустельних, зелений – лісових, синій – водних істот.

Впровадження цифрових освітніх технологій у початковій школі не лише сприяє здобуттю нових знань, а й стимулює пізнавальну мотивацію, цікавість, самостійність, ініціативність, допитливість та творчу активність учнів. Такий підхід дозволяє кожній дитині проявити індивідуальні здібності. Використання цифрових і інформаційно-комунікаційних технологій підвищує зацікавленість у навчанні, робить засвоєння матеріалу більш динамічним і різнобічним, допомагає закріпити раніше отримані знання, розвиває логічне мислення, активізує пізнавальні процеси та підтримує розвиток багатьох психічних функцій, що особливо важливо для здобувачів початкової освіти, зокрема в період адаптації до навчання у школі.

На формувальному етапі експерименту ми не лише впроваджували розроблену методику, а й ретельно відстежували сам процес, оцінюючи розвиток ключових компонентів комунікативної компетентності молодших школярів. Ми акцентували на креативності, на емоційному фоні, на створенні безпечного освітнього середовища для учнів.

Більше пильності було сконцентровано на виявленні та теоретичному обґрунтуванні суттєвих взаємозв'язків між змінами у змісті та формах організації цифрових уроків і занять у позаурочний час та результатами навчально-виховної діяльності школярів, як у традиційній очній формі навчання, так і в умовах відкритої дистанційної освіти, яка передбачає змішаний формат в обставинах воєнного часу та невизначеності майбутнього.

2.3. Порівняльна характеристика рівнів сформованості комунікативної компетентності в дітей молодшого шкільного віку

На завершальному етапі експериментальної частини дослідження був проведений контрольний зріз, що виявив рівень сформованості комунікативної компетентності молодших школярів і особливості словесної творчості (самостійне творення казки) із застосуванням цифрових освітніх технологій, а також можливість відображення в гаджетах свого творчого задуму.

У контрольному експерименті дучням давалися аналогічні завдання, але ускладнювалася методика їх представлення, при цьому змінилася і послідовність виконання завдань.

По-перше, учням було запропоновано створити власну казку на основі поєднання двох або більше казок, при цьому використовуючи зображення головних героїв у своїй розповіді на екрані власного гаджета.

Майже всі діти експериментальної групи правильно й спритно виконували завдання на злиття казок. Причому вони складали сюжет не

тільки знайомих казок, але і віршів. Вони могли в одній казці з'єднати разом царя, старого зі старою і золотою рибкою і золотого півника, проте всі твори дітей відрізнялися насиченістю подібними словами і виразами (тут були епітети, порівняння, метафори, уособлення, синоніми, антоніми і різні види стилістичних фігур).

Запас образної лексики учнів контрольної групи був набагато біднішими, ніж у дітей експериментальної групи.

Результати експериментальної роботи проявилися, насамперед, у підсумковому завданні. У другому завданні діти робили цифрову аплікацію та представляли її. При цьому до уваги бралась незвичайна назва виробу та уміння дитини артистично і лаконічно словесно презентувати свою роботу.

За результатами цього завдання розповіді дітей експериментальної групи ознаменувалися реалістичністю, виразністю мови, використанням образної мови (лютий мороз, непробудний сон) тощо.

У ході роботи ми помітили, що в учнів підвищився інтерес до словотворення, також до художнього слова взагалі, це виявлялося не тільки у ставленні дітей до занять, адже першокласники вміли та хотіли складати казки, коротенькі розповіді, прислухатися до вдалих висловів своїх однокласників.

Діти експериментальної групи стали більш самостійними, менше потребували допомоги з боку вчителя.

Проведена робота дозволила підвищити результативність спрямованої роботи над формуванням комунікативної компетентності та розвитком мовленнєвих творчих здібностей у дітей молодшого шкільного віку засобами цифрових освітніх технологій.

Потрібно врахувати ту обставину, що з дітьми експериментальної підгрупи навчання мовленнєвої творчості здійснювалось за спеціально розробленими завданнями, а діти контрольної підгрупи навчалися засобами традиційного проведення уроків української мови та «Я досліджую світ».

Нижче ми подали результати контрольного етапу експерименту, які яскраво демонструють нам трансформацію в рівнях сформованості комунікативної компетентності молодших школярів.

Таблиця 2.2

Результати контрольного етапу експерименту

<i>Групи</i>	<i>Рівні</i>		
	<i>Високий</i>	<i>Середній</i>	<i>Низький</i>
Експериментальна	49,7%	32,7%	17,6%
Контрольна	23,90%	42,60%	33,50%

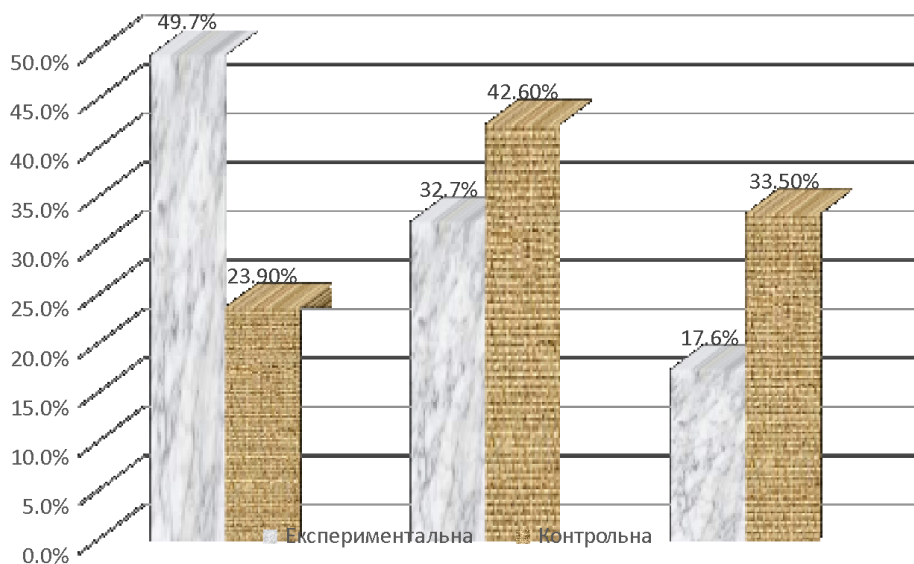

Рис. 2.2. Результати контрольного етапу експерименту

Аналіз отриманих даних засвідчив, що в експериментальній групі помічене суттєве зростання рівня розвитку комунікативної компетентності учнів молодшого шкільного віку, а також словесної творчості, натомість, у

контрольній групі показники покращились, порівняно з результатами констатувального етапу, але в експериментальній групі результати виявилися набагато кращими. Так, в контрольній групі: 23,9 % дітей мають високий рівень, тоді як в експериментальній – 49,7 %; 33,5 % складає низький рівень контрольної групи, а експериментальної при цьому становить лише 17,6 %.

Отже, результати контрольного етапу експерименту підтвердили ефективність запропонованої триетапної методики розвитку комунікативної компетентності молодших школярів із використанням цифрових освітніх технологій, а також вказали на можливість адаптації цієї методики для іншої аудиторії та вибірки учнів початкової школи.

Висновки до другого розділу

У другому розділі кваліфікаційної роботи розглянуто емпіричну складову дослідження, зокрема констатувальний етап експерименту. Детально описано методику розвитку комунікативної компетентності учнів молодшої школи із застосуванням цифрових освітніх технологій. У завершальній частині розділу надано результати зміни рівнів сформованості комунікативної компетентності серед здобувачів початкової освіти, котрі взяли участь у формуальному експерименті (експериментальна група – ЕГ), порівняно з групою, що продовжувала навчання без використання запропонованої методики (контрольна група – КГ).

Було встановлено, що на констатувальному етапі учні обох груп демонстрували переважання низького рівня розвитку комунікативної компетентності.

Впроваджена методика формування комунікативної компетентності учнів початкової школи через цифрові освітні технології реалізована у три етапи: орієнтаційний, процесуальний та рефлексивний. Кожен із них передбачав інтеграцію сучасних підходів, що сприяють розвитку не лише комунікативних, а й цифрових навичок учнів початкової школи.

Поміж найефективніших форм роботи визначено: комунікативна гра «Словесні тріади», складання творчої розповіді за віршем, малювання

відсутніх структурних частини до запропонованої картини, розповідь за пейзажними картинами із застосуванням цифрових технологій.

Діти опановували онлайн-ресурси, програмами для сканування QR-кодів, навчальних матеріалів у вигляді наборів карток у ігровій формі; LearningApps.

Завдяки апробованій методиці, контрольний етап експерименту продемонстрував доволі велику різницю між рівнями сформованості комунікативної компетентності в ЕГ і КГ.

ВИСНОВКИ

У ході виконання кваліфікаційної роботи було детально розкрито термінологічний та понятійний апарат дослідження, проведено аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури з питань формування комунікативної та цифрової компетентності учнів початкової школи, а також реалізовано педагогічний експеримент, який дозволив сформулювати наступні висновки:

1. Було досліджено сутність поняття «комунікативна компетентність». Встановлено, що комунікативна компетентність являє собою комплекс знань, умінь, навичок та досвіду, що забезпечує ефективну взаємодію та підтримку контактів з іншими людьми. Вона охоплює не лише мовні здібності, а й здатність враховувати соціальні, культурні та емоційні аспекти спілкування, а також дотримуватися відповідних норм та етикету.

Людина, яка має високий рівень комунікативної компетентності – це активна, доброзичлива, ввічлива і грамотна особистість, яка будує гармонійні взаєностосунки з іншими, вміє слухати і чути, володіє комунікативною емпатією, яка має зв'язок із емоційним інтелектом. З такою людиною спілкування легке, прозоре і приємне, проблеми вирішуються конструктивно, а в міжособистісній взаємодії така особа виявляє такт, делікатність і щирість.

2. Вивчено сучасний стан формування комунікативної компетентності здобувачів початкової освіти. Доведено, що реалії воєнного часу, попри дистанційний формат, змішане навчання і відсутність послідовності, все одно відзначається потужним застосуванням компетентнісного підходу, що передбачає перехід від знань до умінь, навичок і цінностей.

Зазначено, що початкова школа є сприятливим віком для формування комунікативної компетентності, однак, є значний відсоток дітей із середнім рівнем сформованості, що потребує додаткової підтримки і супроводу. Акцент робиться на підбір оптимальних засобів, шляхів і пристроїв організації освітньої траєкторії взаємодії, збагачення дидактико-методичного супроводу та апробацію нових підходів до оцінювання навчальних досягнень учнів, а також – створенні сприятливого психологічного клімату і забезпеченні умов для активної взаємодії учнів.

Визначено, що кожен віковий етап визначається різними показниками комунікативної компетентності. У молодшому шкільному віці закладається її основа – здатність не лише передавати й сприймати інформацію, а й будувати ефективну взаємодію, пізнавати співрозмовника, встановлювати гармонійні стосунки. Таким чином, комунікативна компетентність учня початкової школи є інтегрованим утворенням особистості, яке поєднує теоретичну готовність і практичну здатність до спілкування, сприяє його успішній реалізації та творчій самореалізації у процесі взаємодії.

3. Визначено цифрові освітні технології як засіб формування комунікативної компетентності молодших школярів.

Цифрову компетентність трактують як здатність ефективно застосовувати інформаційно-комунікаційні та цифрові технології з метою підтримки індивідуальних запитів і розв'язання освітніх та ігрових задач, з опорою на набуті базові знання, уміння й зацікавлене ставлення до комп'ютерної техніки.

Дослідження показало, педагоги-початківці активно впроваджують цифрові та інформаційно-комунікаційні технології у процес формування

комунікативної компетентності учнів. Найчастіше використовуються графічні редактори для малювання, конструктивні ігри та казки, створення мультфільмів, пазли, музичні вправи, а також дидактичні завдання з вивчення кольорів, тварин, цифр і літер. Водночас відсутність необхідної цифрової бази, наприклад у сільській місцевості, ускладнює сучасний процес розвитку комунікативної компетентності.

4. Схарактеризовано рівні сформованості комунікативної компетентності в дітей молодшого шкільного віку: *високий, середній і низький*.

Критеріями сформованості комунікативної компетентності молодших школярів виокремлено мовленнєву компетентність та креативність.

До експерименту було залучено 26 учнів перших класів Одещини – 14 з яких – ЕГ, а 12 – КГ. Дослідно-експериментальна робота проводилася протягом трьох місяців.

Результати констатувального зрізу показали: високий рівень комунікативної компетентності у 7,7.% ЕГ та 7% КГ; середній рівень – у 37,8 % ЕГ та 43 % КГ. На низькому рівні опинилося 54,5 % ЕГ і 50 % КГ. Така ситуація потребувала інноваційної розробки для формування комунікативної компетентності молодших школярів у навчальній і позакласній роботі з опорою на цифрові освітні технології.

5. Розроблено та експериментально апробовано методику формування комунікативної компетентності молодших школярів засобами цифрових освітніх технологій. Запропоновану методику нами було реалізовано засобами цифрових освітніх технологій на таких етапах: *орієнтаційному, процесуальному та рефлексивному*.

Жваво підтримали учні цифрову технологію. На формувальному етапі ми використовували інтерактивну пісочницю, інтерактивну панель. Інтерактивна пісочниця «Briolight» була представлена: грою «Тваринний світ», вправою «Доріжки до друзів», пісковою терапією «Незвичайні сліди».

Також ми практикували виправлення помилок у відповіді товариша. Наприклад, «Скажи, як потрібно», «А як на твою думку?», «Хто ж правильно сказав?».

У ході формувального експерименту було зафіксовано підвищення інтересу першокласників до поезії та художнього слова, а не лише до ігор і гаджетів. Це проявлялося не лише у ставленні дітей до занять зі сприймання поетичних творів, а й у їхній здатності та бажанні складати власні віршики, короткі римовані вислови, а також прислухатися до вдалих висловлювань однокласників. Результати експериментальної роботи засвідчили зростання ефективності цілеспрямованого розвитку комунікативної компетентності учнів молодшої школи.

За підсумками контрольного етапу експерименту було зафіксовано суттєве зростання рівня сформованості комунікативних навичок та словесної творчості в експериментальній групі. У контрольній групі теж спостерігалось покращення показників порівняно з констатувальним етапом, проте рівні досягнень учнів експериментальної групи стали значно вищими. Так, серед дітей контрольної групи високий рівень продемонстрували 23,9 % дітей, тоді як у експериментальній групі даний рівень склав 49,7 %. Низький рівень сформованості в контрольній групі спостерігався у 33,5 % учнів, тоді як у експериментальній – лише у 17,6 %.

Наступні наукові пошуки ми спрямуємо на дослідження наступності між дошкільною та початковою ланками освіти у контексті розвитку цифрової компетентності дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабійчук В. Г. Навчальний посібник «Особливості роботи у програмі для малювання Tux Paint». Миколаїв, 2016. 90 с.
2. Байденко В. І. Компетенції в професійній освіті. 2019. № 11. С. 8-13.
3. Биков В. Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти. Інформаційні технології і засоби навчання: електронне наукове фахове видання. 2017. № 1. URL :[https://lib.iitta.gov.ua/1162/1/ Сучасні завдання інформатизації освіти.pdf](https://lib.iitta.gov.ua/1162/1/Сучасні_завдання_інформатизації_освіти.pdf)
4. Вашуленко О. В. Українська мова та читання: підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 2. Київ, Україна: Видавничий дім «Освіта», 2019.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Укл. і гол. ред. Т. В. Бусел. Київ : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. 1140 с.
6. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю. та Шевченко Л. С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід: навч. посібник. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. 348 с.
7. Дишлева С. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) та їх роль в освітньому процесі. URL: <http://osvita.ua/school/technol/6804/>
8. Державний стандарт початкової освіти. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019- %D0%BF#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text)

9. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / автор-укладач Н. П. Наволокова. Харків: Основа, 2019. 176 с.
10. Запорожцева Ю. С. Інформативно-цифрова компетентність як складник сучасного навчально-виховного процесу. Теорія і методика професійної освіти. 2019. Вип. 12. Т. 1. URL : http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/12/part_1/17.pdf
11. Зязюн І. А. Антропологічний вимір комп'ютерних технологій. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наукових праць. Вінниця, 2009. № 2. С. 6–13.
12. Кивлюк О. Створення комп'ютерно-ігрового середовища. Інформатика та інформаційні технології: науково-методичний журнал. Київ: Педагогічна преса, 2018. С. 6–11.
13. Клименко В. Механізм творчості: чи можна його розвивати? Київ: Шкільний світ. 2018. 95 с.
14. Кононко О. Л. Виховуємо соціально компетентну особистість: навчально-методичний посібник. Київ: Світич, 2009. 208 с.
15. Концепція Нової української школи: URL: https://kremvo.ucoz.ua/NYIII/konceptcija_nush.ppt.pdf
16. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. Затверджена Постановою Міністерства освіти і науки України 20 грудня 2000 р. URL: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>
17. Комп'ютер і дитина: інтелектуальний прогрес чи емоційна катастрофа? [Електронний ресурс]. URL : <http://teacher.at.ua/publ/26-1-0-2121>
18. Кудлай В. О. Цифрова грамотність особистості в контексті розвитку інформаційного суспільства. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: філософія, культурологія, соціологія, вип. 10, С. 97-104, 2019. 217 с.

19. Кучерявий О.Г. Педагогіка і психологія дитячої творчості (Аспект самоформування вмінь організувати творчість дітей): Навч. посібн. Київ: ІЗМН, 2017. 156 с.
20. Кучай О. В. Комп'ютеризація освіти – один з найбільш перспективних напрямів підвищення її якості. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наукових праць. Вінниця, 2019. № 2. С. 119–121.
21. Лещенко І. Місце інформаційних технологій в освітньому просторі. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наукових праць. Вінниця, 2019. № 3. С. 109–111.
22. Ляхощка Л. Інформаційне освітнє інтернет середовище – крок до цифрового закладу освіти в умовах реформи «Нова українська школа. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/715564/1/%D0%A6%D0%B8%>
23. Макаренко Л. Л. Комп'ютерна грамотність як необхідний компонент сучасної освіти // Наука і сучасність: Зб. наук. праць НПУ імені М. П. Драгоманова. Том XXXVI. Київ: Логос, 2013. С. 76-83.
24. Матюшко П. Інтерактивна і цифрова педагогіка для нового покоління URL: <http://liftzvar.com.ua/uk/content/interaktyvna-i-cyfrova-pedagogika-dlya-novogo-pokolinnya>.
25. Навчальні програми для загальноосвітніх навч. закл. із навчанням українською мовою. 1- 4 класи. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2012. 392 с.
26. Наливайко О. О. Цифрова компетентність: сутність поняття та динаміка його розвитку. URL : <https://www.researchgate.net/publication/354234675>
27. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. Bibik N. M. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

- 28.Опис продуктів ТМ BRIOLIGHT: <https://briolight.com/ru/>
Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / За заг. ред. М .А. Порошенко та ін. Київ : 2018. 252 с.
- 29.Пазаненко Ю. Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освітній діяльності: URL: http://dnz.ucoz.net/blog/pazanenko_ju_vikoristannja_informacijno_komunikacijnikh_tekhnologij_ikt_v_osvitnij_dijalnosti_dnz/2014-02-10-35
- 30.Педагогічний словник / за ред. М.Д. Ярмаченка. Київ: Педагогічна думка, 2001. 516 с.
- 31.Педагогічні аспекти відкритого дистанційного навчання. За ред. О. О .Андрєєва, В. М. Кухаренка. ХНАДУ, Харків: «Міськдрук», 2013. 212 с.
- 32.Петрунько О. В. Сучасна дитина в медіапросторі: монографія. 2-ге вид. Ніжин: ТОВ-Видавництво Аспект-Поліграф. 2011. 230 с.
- 33.Покоління X,Y,Z – життєві цінності та кар’єрні пріоритети. URL : <https://mik.dcz.gov.ua/publikaciya/pokolinnya-xyz-zhyttyevi-cinnosti-ta-karyerni-priorytety>
- 34.Пометун О. І., Сущенко І. М. Путівник з розвитку критичного мислення в учнів початкової школи. Київ, 2017.
- 35.Пономарьова К. І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови: методичний посібник. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2020. 88 с.
- 36.Початкова освіта в контексті ідей Нової Української Школи. О. Я. Савченко. Інститут педагогіки НАПН України. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/714505/1/Початкова%20освіта20в%20контексті%20ідей%20НУШ.pdf>
- 37.Професійна освіта. Словник: навч. посібник / уклад.: С. У. Гончаренко та ін.; за ред. Н. Г. Ничкало. Київ, 2000. 381 с.
- 38.Процеси управління інтерактивними соціальними комунікаціями в

- умовах розвитку інформаційного суспільства: монографія / А. М. Пелешишин та ін.; за заг. ред. А. М. Пелешишина. Львів, 2018. 368 с.
39. Психологія і педагогіка життєтворчості. Навч.-метод. посібник / За ред. Л. В. Сохань, І. Г. Єрмакова. Київ, 1996. 792 с.
 40. Радзієвська О. Г. Інформаційна грамотність та цифрова нерівність: убезпечення дитини в сучасному інформаційному просторі, Інформація і право, № 1 (20), 2018. С. 92-103 URL: <http://ippi.org.ua/radzi%D1%94vska-og-informatsiina-gramotnist-ta-tsifrova-nerivnist-ubezpechennya-ditini-v-suchasnomu-infor>.
 41. Ребрина В. А. Цифрова культура педагога. Навчальна програма, Хмельницький, Україна, 2019. URL: <http://dn.hoippo.km.ua/ckp/index.html>.
 42. Родигіна І. В. Компетентно-орієнтований підхід у навчанні. Харків: Основа, 2018. 112 с.
 43. Савченко О. Я. Уміння вчитися – ключова компетентність молодшого школяра: посібник. Київ: Педагогічна думка, 2014. 176 с.
 44. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової школи: посіб. для вчителів і методистів початкового навчання / О. Я. Савченко. 2-ге вид., доповн., переробл. Київ : Богданова А. М., 2009. 226 с.
 45. Савченко О. Я. Упровадження компетентнісного підходу в початкову освіту: здобутки і нерозв'язані проблеми. Педагогіка і психологія. 2014. № 2 (83). С. 25-32.
 46. Сисоєва О. А. Формування цифрової інформаційної компетентності у майбутніх вчителів технологій засобами мультимедіа. Актуальні проблеми математики, фізики і технологічної освіти. 2010. Вип. 7. С. 356–358.
 47. Соломаха А. В. Підготовка майбутніх педагогів до діджиталізації в ранньому навчанні іноземних мов. URL:

<https://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/357/375>

48. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. Київ: Радянська школа, 1977. 341 с.
49. Тимченко А. А. Інформатика та сучасні інформаційні технології з методикою навчання (для дистанційного та змішаного навчання): навчально-методичний посібник. Миколаїв: СПД Румянцева, 2021. 262 с.
50. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1–2 та 3–4 класи. Київ : Видавництво «Світоч», 2019. 336 с.
51. Толочко В. М. Проблемні аспекти дистанційної форми освіти та можливості її використання в Україні. URL: http://www.provisor.com.ua/archive/2009/N11/padfo_119.php
52. Ушакова О. С. Розвиток мовлення і творчості дітей. Київ. 2011. 116 с.
53. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори : В 2-х т. Київ: Рад. школа, 1983. Т.1 488 с.
54. Шишолік Л. А. Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у дошкільній освіті в контексті методичних аспектів. Впровадження та поширення інформаційно-комунікаційних технологій у роботі дошкільного навчального закладу з дітьми, педагогами, батьками та громадськістю: тематичний збірник праць / упоряд.: А. А. Волосюк; за заг. редакцією Л. А. Шишолік. Рівне: РОІППО, 2015. 85 с., С.14-27.

Перелік інформаційних ресурсів для дітей українською мовою:

1. <http://levko.info> ("Левко") – сайт пропонує великий вибір ігор, лічилок, загадок, віршів, казок, аудіо- та відеоматеріалів, сценарії дитячих свят тощо.
2. <https://www.nosiki.cv.ua> ("Нашим діткам") – сайт містить дитячі музичні альбоми, відео-презентації, мультфільми, ігри, сценарії свят, аудіокнижки для раннього розвитку дитини.
3. <https://pustunchik.ua/ua> ("Пустунчик") –

інформаційно-розважальний портал для організації навчання і відпочину дитини. Містить ігри, аудіотеку, ідеї для рукоділля, віртуальну школу тощо.

4. <http://ww1.abetka-logopedka.org/> ("*Світ дитини*") – сайт, на якому розміщено заняття для дітей, вірші, логопедичні чистомовки, кросворди, ігри, дитячі забавлянки, українські вірші, гуморески тощо.

5. <http://kazkar.info> ("*Казкар*") – сайт, який містить цікаві матеріали для дітей та батьків: казки (українські та народів світу), легенди про міста, села, гори, річки, рослин і тварин, мультфільми, аудіоказки, ігри, сценарії свят, ілюстрації та окремий розділ для батьків.

6. <http://kazki-svitu.org.ua> ("*Кращі казки світу*") – яскраво ілюстрований сайт для дітей та їхніх батьків, який містить казки з усього світу українською мовою.

7. <http://chytanka.com.ua> ("*Читанка*") – дитяча публічна онлайн-бібліотека, в якій містяться книги українською мовою, які ви маєте можливість завантажити на комп'ютер чи інший пристрій.

8. <http://www.megaznaika.com.ua> ("*Мега-Знайка*") – сайт для дітей та батьків, для вчителів початкових класів та вихователів дитячих садочків. Представлено велику кількість казок, віршів, ігор, пісень, цікавих фактів про рослинний і тваринний світ, предмети та явища, людину та її діяльність.

9. <http://abetka.ukrlife.org> ("*Весела Абетка*") – сайт, де розміщено багато оповідань, загадок, казок, ігор, віршів, цікаво викладених для дітей відомостей з різних галузей знань.

10. <https://yankogortalo.com> ("*Янко Гортало*") – сайт, що містить низку цікавої літератури для дітей різного віку.

11. <http://sonechko.pp.ua> ("*З любов'ю до дітей*") – сайт, метою якого є формування у дітей позитивних якостей і властивостей особистості. Сайт містить багато розвивальних мультфільмів, казок, відеозагадок, уроків, творчих майстер-класів та дитячих пісень українською мовою.

12. <http://plast.sebastopol.ua> ("*Японські народні казки*") – сайт, на якому розміщено найпопулярніші казки японського народу, в яких відображається його побут, звичаї, культура, прагнення й ідеали.

13. <http://www.microsoft.com/ukr/ua/> (сайт корпорації "*Microsoft*") – навчання та сертифікація, онлайн-навчання комп'ютерній грамотності та основам безпеки дітей в мережі Інтернет.

ДОДАТОК А

Результати констатувального етапу експерименту

№	Прізвище та ім'я дитини	Завдання	
		Завд. № 1	Завд. № 2
1	Домнич Аліна	високий	середній
2	Дмитренко Олександр	високий	середній
3	Зубенко Анастасія	низький	середній
4	Жуков Дмитро	середній	низький
5	Кремінець Анастасія	середній	середній
6	Ковшов Денис	низький	низький
7	Коновалова Софія	високий	середній
8	Левицький Андрій	середній	високий
9	Мороз Тетяна	середній	низький
10	Назаренко Степан	високий	високий
11	Нікітішна Ольга	низький	середній
12	Наливайко Олеся	високий	високий
13	Орлов Михайло	низький	низький
14	Павлов Олександр	середній	низький
15	ПаничМикола	низький	низький
16	Полійко Павло	середній	середній
17	Порода Семен	високий	високий
18	Райдужна Марія	низький	низький
19	Роксол Артем	середній	низький
20	Садовська Леся	низький	високий
21	Сергеева Ольга	низький	середній
22	Тютчев Роман	високий	середній
23	Татаренко Вікторія	середній	високий
24	Тюменко Сергій	високий	середній
25	Устамніна Катерина	середній	низький
26	Фурзенко Аліна	середній	низький